

कालावधि: – होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः – 50

A) एकेन वाक्येन उत्तरत।

1x10= 10

1. जीवः अद्वैतं कदा बुद्ध्यते ?
2. कं मत्वा धीरो न शोचति?
3. तैजसः समाङ्गः इति कथम् ?
4. किमर्थम् अद्वैते स्मृतिं योजयेत् ?
5. विश्वस्य अकारस्य च किं सामान्यमस्ति ?
6. अग्रहणं कस्य ? अन्यथाग्रहणं कस्य ?
7. प्रबुद्धः कस्मिन् देशे न विद्यते ?
8. आत्मनि तत्त्वतो भिद्यमाने का क्षतिः?
9. मधुज्ञानम् इति पदस्य कोऽर्थः?
10. मितिसामान्यं कयोः?
11. न प्रज्ञम् इत्यनेन कस्य प्रतिषेधः?
12. मनः कथं निगृह्णीयात्?

B) पञ्चानां कारिकाणां भाष्यदिशा व्याख्यानं कुरुत।

3x5= 15

1. न निरोधो न चोत्पत्तिः न बद्धो न च साधकः।
2. मृल्लोहविस्फुलिङ्गाद्यैः सृष्टिर्या चोदितान्यथा।
3. असतो मायया जन्म तत्त्वतो नैव युज्यते।
4. कल्पयत्यात्मनात्मानमात्मा देवः स्वमायया।
5. नेह नानेति चाम्नायादिन्द्रो मायाभिरित्यपि।
6. न कश्चिज्जायते जीवः सम्भवोऽस्य न विद्यते।
7. भावैरसद्भिरेवायमद्वयेन च कल्पितः।

C) यथेच्छं त्रीणि विशदयत।

5x3= 15

1. मन्त्रतद्भाष्यदिशा प्राज्ञं प्रतिपादयत।
2. देवस्यैष स्वभावोऽयमात्मकामस्य का स्पृहा इतीदं भाष्यस्वारस्येन विस्तारयत।
3. स्वप्नजाग्रतोः असत्त्वं कारिकाकारयुक्तिभिः उपपादयत।
4. पदानां मात्राभिः सह तत्तत्सामान्यैः ऐक्यं दर्शयत।
5. सृष्टिश्रुत्युक्तस्य द्वैतस्य गौणत्वम् अद्वितीयब्रह्मबुद्ध्यवतारप्रयोजनं च प्रतिपादयत।

D) एकं भाष्यदिशा सप्रमाणं प्रपञ्चयत।

10x1=10

1. अद्वैतप्रकरणदिशा आत्मनः उत्पत्तेः स्वीकारे कारिकाभाष्योक्ताः आपत्तीः प्रदर्श्य आत्मनः अजातित्वं प्रतिष्ठाप्य तन्नाभोपायं प्रतिपादयत।
2. आगमप्रकरणोक्तस्य तुरीयस्य स्वरूपं वैतथ्य-अद्वैतप्रकरणोक्तयुक्तिभिः स्पष्टतरं कुरुत।
3. मन्त्रोक्तदिशा ब्रह्मस्वरूपं प्रपञ्चयत।

A) यथाकामं पञ्च मन्त्राः पूर्यन्ताम्।

1x5 = 5

- 1) हिरण्मयेन पात्रेण...॥
- 2) अन्धं तमः प्रविशन्ति... ॥
- 3) अनेजदेकं॥
- 4) स ईक्षतेमे नु लोका.....अमूर्छयत्॥
- 5) कर्णो निरभिद्येतां.....ओषधिवनस्पतयो
- 6) तच्छ्रोत्रेणा.....अत्रप्स्यत्॥
- 7) स्मृतिः.....भवन्ति॥

B) वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत।

1x5 = 5

- 1) तस्मिन्नपो मातरिश्वा- इत्यत्र अपः इति पदस्य भाष्यकारोक्तः अर्थः कः ?
- 2) शुद्धमित्यनेन कस्य शरीरस्य ग्रहणं भाष्यकारेण कृतम् ?
- 3) ईष्ट इतीदं तेनेशा- इत्यस्यार्थः कः ?
- 4) भाष्यकारमते जगत्यामिति पदस्यार्थः कः ?
- 5) कुत ईश्वरः लोकपालान् ससर्ज ?
- 6) अग्निर्वाग्भूत्वा मुखं प्राविशत् इत्यस्य कोऽर्थः ?
- 7) का नाम जूतिः ?

C) यथारुचि पञ्च भाष्यदिशा विव्रियन्ताम्।

3x5 = 15

- 1) शोकश्च मोहश्च कामकर्मबीजम् अजानतो भवति, न त्वात्मैकत्वं विशुद्धं गगनोपमं पश्यतः -
वाक्यार्थं विवृणुत।
- 2) भाष्यकारवचनमनुसृत्य ज्ञानकर्मसमुच्चयं संक्षेपेण निराकुरुत।
- 3) नानन्दं नाम किम् ?
- 4) सर्ववाक्प्रत्ययागोचरे आत्मनि विकल्पकल्पनं किंतुल्यम् इत्युवाच आचार्यः ?
- 5) कार्यकरणलक्षणः पिण्डः वाचान्नं न अगृह्णात् इत्यनेन किं ज्ञायते ?
- 6) कोऽयमात्मेति तृतीयाध्यायगतस्य प्रश्नस्य बीजं किम् ?

7) हिरण्यगर्भः प्रज्ञात्मा - विवृणुत।

D) यथाच्छन्दं त्रयः यथाभाष्यं समाधेयाः।

5x3=15

- 1) ईशोपनिषदि सम्भूत्यसम्भूत्युपासने विचारयत।
- 2) ईशा वास्यमिति मन्त्रस्यार्थो यथाभाष्यं लिख्यताम्।
- 3) अम्भोमरीच्यादिलोकसृष्टिं विवृणुत।
- 4) संसारमहार्णवं वर्णयत।
- 5) द्वितीयाध्यायस्य वाक्यार्थः कः ?

E) अनुप्रियमेकं सभाष्यम् अनुबध्नीत।

10x1=10

- 1) निरुपादानस्य परमात्मनः जगन्निर्मातृत्वं साधयत।
- 2) संसरतो जीवस्य जनित्रयम् उपवर्णयत।

SK-131 - ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्-(I-1, 2)

कालावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश एकेन वाक्येन समाधत्त ।

1x10=10

- 1) सिद्धान्ते अध्यासलक्षणं किम्?
- 2) अध्यासभाष्यस्यौचित्यं किम्?
- 3) उत्सर्गापवादयोः वैदिकमुदाहरणं किम्?
- 4) द्विरूपं हि ब्रह्मावगम्यते - किं तत्?
- 5) षड्भावविकाराः के?
- 6) प्रतर्दनाधिकरणस्य संशयः कः?
- 7) आत्मा "भोक्तैव केवलं न कर्ता" इति कस्य मतम्?
- 8) "रूपोपन्यासाच्च" इत्यत्र कः रूपोपन्यासः कृतः?
- 9) गुहाप्रविष्टाधिकरणे विषयवाक्यं कुतः स्वीकृतम् ? किं तद्वाक्यम्?
- 10) "तन्निष्ठस्य मोक्षोपदेशात्" इत्यत्र किनिष्ठस्य तदुपदेशः?
- 11) आनन्दमयाधिकरणस्य वृत्तिकृद्ब्याख्यायां विषयवाक्यं किम्?
- 12) आकाशाधिकरणे सिद्धान्तदिशा आकाशशब्देन कः निर्दिश्यते?

1) सप्तसु पञ्चानां सूत्रार्थं वर्णयत।

3x5=15

- 1) जन्माद्यस्य यतः।
- 2) हेयत्वावचनाच्च।
- 3) अन्तस्तद्धर्मोपदेशात्।
- 4) आकाशस्तल्लिङ्गात्।
- 5) प्राणस्तथानुगमात्।
- 6) विशेषणाच्च।
- 7) अत्ता चराचरग्रहणात्

B) पञ्चसु त्रीन् यथारुचि समाधत्त।

5x3=15

- 1) आनन्दमयाधिकरणम् (शाङ्करसिद्धान्तानुसारम्)।
- 2) शास्त्रयोनित्वाधिकरणम्।
- 3) प्रातर्दनाधिकरणम्।
- 4) अदृश्यत्वाधिकरणम्।
- 5) समन्वयाधिकरणम्।

C) द्वयोरेकम् उत्तरत।

10x1=10

- 1) ईक्षत्यधिकरणदिशा प्रधानजगत्कारणत्ववादं परीक्ष्य सिद्धान्तमतं प्रकाशयत।
- 2) यथाभाष्यं जिज्ञासाधिकरणं संक्षिपत।

SK-141 भामती - चतुःसूत्री

कालावधिः - होराद्वयम्

सत्रम् - 8

पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 3) अध्यासभाष्ये शङ्खापरिहारग्रन्थौ कौ? 7) पस्त्र पूर्वदृष्टावभासः, अवभासशब्दार्थः कः ?
- 4) मङ्गलश्लोकोक्तः द्वितयशब्दार्थः कः? 8) मङ्गलश्लोकोक्तं ब्रह्मणः स्वरूपलक्षणं किम् ?
- 5) आश्रमाध्यासमुदाहरत। 9) तत्त्वज्ञानोत्पादं प्रति आरादुपकारकत्वं केषाम् ?
- 6) भामत्यां सूत्रलक्षणं किमुक्तम् ? 10) एकश्चन्द्रः सद्वितीयवत्, कस्योदाहरणमिदम् ?
- 11) धर्म्यध्यासाभावेऽपि धर्माध्याससम्भवे किमुदाहरणम् ?
- 12) अर्थान्तरप्रयुक्त एव हि अथशब्दः मङ्गलप्रयोजनो भवतीत्यत्र किमुदाहरणम् ?
- 13) शास्त्रयोनित्वाधिकरणे प्रथमवर्णकस्य विषयवाक्यं किम् ?
- 14) केचित् प्रतिनियतकालोत्पादाः, किमुदाहरणमिह ?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) न विधौ परः शब्दार्थः। 4) शाश्वताय नमस्कुर्मो वेदाय च भवाय च ।
- 2) पूर्वप्रकृतापेक्षोऽथशब्दः। 5) परीक्षकाणां खल्वियं कथा न लौकिकानाम्।
- 3) "पौर्वापर्ये पूर्वदौर्बल्यं प्रकृतिवत्"। 6) ब्रह्मचोदना तु पुरुषमवबोधयत्येव केवलम्।
- 7) न चैष साक्षात्कारो मीमांसासहितस्यापि शब्दस्य प्रमाणस्य फलम्।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) यत्र यदध्यासस्तस्यैव विपरीतधर्मत्वकल्पना, अख्यातिवादनिराकरणम्।
- 2) "अविद्यावत्पुरुषविषयाण्येव प्रमाणानि शास्त्राणि चेति"।
- 3) नन्विह कर्मावबोधानन्तर्यं विशेषः ।
- 4) गौणमिथ्यात्वयोः भेदः, तत्र दृष्टान्तश्च।
- 5) शास्त्रयोनित्वाधिकरणस्य तात्पर्यम्।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1=10

- 1) अध्यासस्य फल-भेद-लक्षण-निमित्तं च भामतीदिशा निरूपयत।
- 2) जन्माद्यधिकरणदिशा ब्रह्मलक्षणविचारः।

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) आकाशादिकं कस्मादुत्पद्यते।
- 2) सूक्ष्मशरीरे कति अवयवाः।
- 3) वेदान्तमते आकाशो नित्यो न वा।
- 4) मनोमयकोशघटकाः के।
- 5) कर्मरूपः कः।
- 11) विशुद्धसत्त्वप्रधाना इत्यत्र सत्त्वस्य विशुद्धता का।
- 12) अभिमानात्मिकाया अन्तःकरणवृत्तेर्नामि किम्।
- 6) क्रियाशक्तिमान् कः।
- 7) सूक्ष्मशरीरे के कोशा अन्तर्भवन्ति।
- 8) प्राणात्मवादिनो युक्तिः का।
- 9) नितान्तनिर्मलस्वान्तत्वे को हेतुः।
- 10) समाधिभेदान् लिखत।

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3*5=15

- 1) चैतन्यस्य जगत्कारणत्वं सोदाहरणं प्रतिपादयत।
- 2) अन्तःकरणचतुष्टयं लिखित्वा तेषां वृत्तीः लिखत।
- 3) निर्विकल्पकसमाधिसुषुप्तयोः भेदं प्रतिपादयत।
- 4) शमदमोपरतयः विव्रियन्ताम्।
- 5) तत्त्वम्पदयोः वाच्यलक्ष्यार्थान् यथाग्रन्थं लिखत।
- 6) तत्त्वमसीति वाक्ये नीलमुत्पलमिति वाक्यवद्वाक्यार्थः कुतो न संगच्छते।
- 7) ईश्वरादीनां षण्णामुपहितचैतन्यानाम् आनन्दाद्यनुभवम् विवृणुत।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5*3=15

- 1) सूक्ष्मभूतोत्पत्तिं वर्णयत।
- 2) पञ्चीकरणं यथाशास्त्रं व्याख्यात।
- 3) लक्षणाम् विशदयत।
- 5) अतिप्राकृतादीनाम् नवानाम् अनुभवान् संकलयत।
- 4) समाधेः विघ्नान् विवृत्य तन्निवृत्त्युपायान् लिखत।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10*1=10

- 1) ईश्वरप्राज्ञौ - निबन्धं रचयत।
- 2) पुत्रादीनामात्मत्वं प्रस्तूय अनात्मत्वमुच्यताम्।

कालावधि: – होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः – 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) संसर्गासङ्गि...प्रातिपदिकार्थता इति सम्पूर्णश्लोकं लिखन्तु।
- 2) न सा पुनरावर्तते इति वचनं कुत्रास्ति।
- 3) अन्तःकरणपरिणामरूपवृत्तेः कति विषयाः, के च ते।
- 4) चित्तं किमुच्यते।
- 5) अन्तःकरणस्य सादित्वे किं प्रमाणमस्ति।
- 6) ईश्वरसाक्षिणः लक्षणं किं भवति।
- 7) उपमानस्य लक्षणं किमस्ति।
- 8) सुखादिप्रत्यक्षम् इन्द्रियजन्यं तदजन्यं वा।
- 9) मिथ्यात्वलक्षणं किमस्ति।
- 10) अन्यमते स्वप्नगजादयः कस्य परिणामाः।
- 11) मनोबुद्धिरहंकार... विषया इमे, इति सम्पूर्णश्लोकं लिखन्तु।
- 12) यत्र त्वस्य सर्वमात्मैवाभूत् तत्केन कं पश्येत् इति वचनं कुत्रास्ति।

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) सविकल्पकं किम्, निर्विकल्पकं च किमिति लिखन्तु।
- 2) प्रातिभासिके रजते पारमार्थिकत्वमवगतम्, न वा, इति ग्रन्थस्य सप्रसङ्गं व्याख्या कार्या।
- 3) वेदान्तानां विशुद्धे ब्रह्मणि तात्पर्यमिति सप्रमाणं विलिख्य, अखण्डार्थत्वं किमिति लिखन्तु।
- 4) यद्वा त्रिविधं सत्त्वम् इति ग्रन्थभागस्य सप्रसङ्गं विस्तरेण व्याख्या कार्या।
- 5) जातित्वोपाधित्वपरिभाषायाः सकलप्रमाणागोचरतया अप्रामाणिकत्वात् इत्यस्याशयं लिखन्तु।
- 6) अनुमानस्य अन्वयिरूपत्वं प्रतिपाद्य तस्य केवलान्वयित्वं व्यतिरेकित्वं च खण्डयन्तु।
- 7) सर्वेषामेव भावानाम्... प्रति मृषात्मता इति कारिकां विलिख्य वर्णयत।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) घटविषयकज्ञानस्य बाधितविषयकत्वेन कथं तस्य प्रमात्वमिति यथाग्रन्थं लिखन्तु।

- 2) निरवयवस्यान्तःकरणस्य परिणामात्मिका वृत्तिः कथं भवतीति यथाग्रन्थं लिखन्तु।
- 3) प्रमालक्षणे अनधिगतपदस्य किं प्रयोजनमिति लिखन्तु।
- 4) जीवसाक्षिणः ईश्वरसाक्षिणः स्वरूपं विस्तरेण प्रतिपादयन्तु।
- 5) तत्त्वमसि, इत्यादिवाक्यजन्यज्ञानस्य कथं निर्विकल्पकत्वम् इति यथाग्रन्थं लिखन्तु।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1=10

- 1) अनुमानलक्षणं विलिख्य तत्र करणं किम्, तल्लक्षणं किम्, तद्व्यापारश्च कः, इति यथाग्रन्थं प्रतिपादयन्तु।
- 2) व्याप्तिलक्षणस्य सपदकृत्यं विस्तरेण व्याख्या कार्या।

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) वाक्यजन्यज्ञाने कति कारणानि भवन्ति।
- 2) योग्यता का भवति।
- 3) आसत्तिलक्षणं लिखन्तु।
- 4) जहल्लक्षणया लक्षणमुदाहरणं च लिख।
- 5) अर्थापत्तिप्रमाणलक्षणं लिख।
- 6) अर्थापत्तिप्रमाणं किं भवति, अर्थापत्तिप्रमा च का भवति।
- 7) वेदान्तनये अप्रामाण्यं स्वतः परतो वेति।
- 8) योग्यानुपलब्धिः इत्यत्र कः समासः स्वीकृतोऽस्ति।
- 9) तटस्थलक्षणस्वरूपं लिखन्तु।
- 10) वायोः कति गुणाः, के च ते।
- 11) अपां कति गुणाः, के च ते।
- 12) सातिशयं सुखं किं भवति।

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) आसत्तिलक्षणस्य यथाग्रन्थं व्याख्या कार्या।
- 2) वाक्यैकवाक्यता कुत्र भवति इति यथाग्रन्थं प्रतिपादयन्तु।
- 3) अभिहितानुपपत्तिं प्रतिपादयन्तु।
- 4) ब्रह्मणि प्रपञ्चभेदाभ्युपगमेऽद्वैतविरोधः कुतो नेति लिखन्तु।
- 5) व्यावहारिकतत्त्वावेदकत्वं पारमार्थिकतत्त्वावेदकत्वं च प्रतिपादयन्तु।
- 6) श्रवणमनननिदिध्यासनानां स्वरूपं लिखन्तु।
- 7) परतः एवाप्रामाण्यमुत्पद्यते ज्ञायते चेति ग्रन्थस्याशयं प्रतिपादयन्तु।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) नैयायिकाभिमततात्पर्यलक्षणं यथाग्रन्थं खण्डयन्तु।
- 2) योग्यानुपलब्धिरित्यत्र कः समासः स्वीकर्तव्यः इति युक्तिपूर्वकं लिखन्तु।

- 3) अभिधानानुपपत्तिविषये यथाग्रन्थं लिखन्तु।
- 4) संक्षेपेणानुपलब्धेर्मान्तरत्वं साधयन्तु।
- 5) सम्बन्धार्था वृत्तिः इति मतं यथाग्रन्थं प्रतिपादयन्तु।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1 = 10

- 1) ब्रह्मणः स्वरूपलक्षणं तटस्थलक्षणं च यथाग्रन्थं प्रतिपादयन्तु।
- 2) ईश्वरचैतन्यं मायाप्रतिबिम्बितमिति केचिन्मतं प्रस्तूय, बिम्बात्मकमीश्वरचैतन्यमिति मतं प्रस्तूयताम्।

भागः - १ (वेदान्तशास्त्रेतिहासः)

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) अनुभूतिप्रकाश-अपरोक्षानुभूतिदीपिकयोः प्रणेता कः?
- 2) कस्यामुपनिषदि उवटाचार्यभाष्यमुपलभ्यते?
- 3) आश्वरथ्यः ब्रह्मसूत्रग्रन्थे स्थानत्रये निर्दिष्टः, स्थानद्वयं लिखत।
- 4) शङ्कराचार्यविरचितेषु ग्रन्थेषु चतुर्णां प्रकरणग्रन्थानां नामानि विलिखत।
- 5) गूढार्थदीपिका कस्य व्याख्यानं ? केन च विरचिता ?
- 6) केनोपनिषदि भाष्यद्वयं किम् ?
- 7) सूत्रभाष्योपरि भामतीकारस्य प्रशंसावाक्यं किम् ?
- 8) ऋजुविवरणं कस्य व्याख्या ? कर्ता च कः ?
- 9) वेदान्तसारस्य व्याख्यात्रयमुदाहरत।
- 10) "ऐतरेयप्रश्नोपनिषच्छाङ्करभाष्यव्याख्यायाः आनन्दगिरिकर्तृत्वे सन्देहः" किं तत्र कारणम्?
- 11) चित्सुखाचार्यस्य गुरुः कः?
- 12) यथेष्टम् अमुद्रितोपनिषद्व्याख्यानद्वयमुदाहरत।

B) त्रिषु द्वयोः देशकालकृतिं तद्योगदानं च विचारयत।

5x2=10

- 13) शङ्कराचार्यः।
- 14) वाचस्पतिमिश्रः।
- 15) अप्पय्यदीक्षितः।

C) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1=10

- 1) स्मृतिप्रस्थाने भगवद्गीताशास्त्रस्य स्थानम्, तद्व्याख्योपव्याख्यानपरम्परां च सप्रमाणं परिचाययत।
- 2) ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यमधिकृत्य भामतीविवरणसंप्रदायभेदं विचार्य, तद्वाङ्मयं सविस्तरं प्रपञ्चयत।

भाग: २ - नैष्कर्म्यसिद्धिः

D) सप्तसु पञ्च ससन्दर्भ समाधत्त।

3x5 = 15

- 1) साऽविद्या संसृतेर्बीजं तन्नाशो मुक्तिरात्मनः।
- 2) नित्यस्याफलवत्त्वाच्च न मोक्षः कर्मसाधनः।
- 3) बाधितत्वादविद्याया विद्यां सा नैव बाधते।
- 4) कर्माज्ञानसमुत्थत्वान्नालं मोहापनुत्तये।
- 5) अन्तरेण विधिं मोहाद्यः कुर्यात्साम्परायिकम्।
- 6) गरीयसे नमस्तस्मा अविद्याग्रन्थिभेदिने।
- 7) अज्ञानहानमात्रत्वान्मुक्तेः कर्म न साधनम्।

E) द्वयोरेकं समाधत्त।

5x1 = 05

- 1) ग्रन्थोक्तदिशा वेदान्तवाक्यविचारस्य सप्रयोजनत्वमुपपाद्य मंगलश्लोकार्थं विस्तारयत।
- 2) प्रकरणग्रन्थेषु नैष्कर्म्यसिद्धेः वैशिष्ट्यं सप्रमाणमुपपादयत।

SK-173 - अद्वैतसिद्धिः

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश एकेन वाक्येन समाधत्त।

1x10=10

- 1) पञ्चमप्रकाराविद्यानिवृत्तिः कस्य मते?
- 2) अस्ति ब्रह्म इत्यत्र लकारः किमर्थं प्रयुक्तः?
- 3) ध्वंसप्रतियोगित्वमाकाशादौ कुतः असिद्धम्?
- 4) ब्रह्मणो रूपादिहीनत्वेऽपि कुतश्चाक्षुषत्वम्?
- 5) अज्ञानत्वं जडत्वमिति पक्षे कुतो नात्मनि व्यभिचारः?
- 6) जडत्वहेतुविचारे प्रथमविकल्पः कः?
- 7) प्रत्यक्षस्य प्रामाण्यं कुतो न निश्चितम्?
- 8) “न क्त्वा सेट्” इति परं प्रति किं बाधकम्?
- 9) “तस्य प्रयोगान्तरे निक्षेपः” केन कुत्र प्रोक्तम्?
- 10) सर्वस्वदक्षिणायागप्रतिपादकशास्त्रस्य कुत्र सावकाशत्वम्?
- 11) अपेक्षितैकदेशग्राहिणामपि किं दृष्टम्?
- 12) अदक्षिणं यज्ञमिष्ट्वा तेन पुनर्यजेत इति कस्मै प्रायश्चित्तं विहितम्?

B) सप्तसु पञ्चानां लघनिबन्धो लेख्यः।

3x5=15

- 1) नापि तृतीयः आत्मत्वस्यैव निरूपयितुमशक्यत्वात्।
- 2) अत एव घटादयः स्वानुगतप्रतिभासे वस्तुनि कल्पिताः।
- 3) अन्यथा सत्यं ज्ञानमित्यधिष्ठानानुवेध एव स्यात्।
- 4) ननु प्रत्यक्षमेव प्रबलमनुमानागमबाधकम्, नानुमानागमौ।
- 5) दृष्टान्ते बहुविषयया बाधोऽत्र बहुभिरिति वैषम्यात्।
- 6) “तत्परत्वात् परत्वाच्च निर्दोषत्वाच्च वैदिकम्”।
- 7) उपजीव्यत्वं चानुमानागमापेक्षिताशेषार्थग्राहकतया।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) ज्ञानस्य सज्ञेयत्वं विचारयत।
- 2) ज्ञानस्य सज्ञातृत्वं विचारयत।
- 3) सिद्धान्तिमते ज्ञानस्वरूपं वर्णयत।
- 4) प्रत्यक्षस्य उपजीव्यत्वेन प्राबल्यविचारः।

5) अपच्छेदन्यायदिशा आगमस्य प्राबल्यविचारः।

D) द्वयोरेकम् उत्तरत।

10x1 = 10

1) परिच्छिन्नत्वहेतुविचारं संक्षेपेणोपस्थापयत।

2) सावकाशनिरवकाशन्यायेन बहुबाधाऽन्यायन्यायेन च प्रत्यक्षस्य प्राबल्यविचारे पूर्वोत्तरपक्षं सदृष्टान्तं निरूपयत।

SK-176 - तत्त्वप्रदीपिका

कालावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः - 50

A) द्वादशसु दश एकेन वाक्येन समाधत्त।

1x10=10

- 1) स्वसत्तायां प्रकाशव्यतिरेकविरहितत्वं न युक्तं कुतः?
- 2) सिद्धान्ते अवेद्यत्वं नाम किम्?
- 3) "आनन्दो विषयानुभवो नित्यत्वं चेति सन्ति धर्माः" - कुत्रोक्तम्?
- 4) "प्रमाणनखनिर्भिन्न--" इत्यत्र प्रमाणपदेन किमभिप्रेतम्?
- 5) तत्त्वप्रदीपिकाव्याख्याकर्ता कः?
- 6) अवेद्यत्वप्रसिद्ध्यर्थं कः महाविद्याप्रयोगश्चित्सुखाचार्येण प्रदर्शितः?
- 7) स्वात्यन्ताभावसमानाधिकरणतया प्रतीयमानत्वमिति अन्तिममिथ्यात्वलक्षणे को दोषः?
- 8) सिद्धान्ते स्वप्रकाशत्वस्य पूर्णं लक्षणं किम्?
- 9) अप्रसिद्धविशेष्यता इत्यस्यार्थः कः?
- 10) "मा हिंस्यात्सर्वा भूतानि" इत्यस्य अपवादशास्त्रं किम्?
- 11) अयथार्थज्ञानगम्यत्वं मिथ्यात्वमित्यत्र को दोषः?
- 12) वियदादेरात्मनां च सत्यभेदसिद्धौ किमनुमानप्रमाणम्?

B) सप्तसु पञ्चानां यथाग्रन्थं प्रपञ्चो विधेयः।

3x5=15

- 1) ननु किमिदं साध्यमानं वेद्यत्वं- वास्तवम्? उतावास्तवम्?
- 2) यद्विपर्यये असमीहितप्रसक्तिस्तत्किञ्चिन्मानयोग्यम्।
- 3) "अक्षमा भवतः केयं साधकत्वप्रकल्पने"।
- 4) "संवृतेर्ने तु सत्यत्वं सत्यभेदः कुतोऽन्वयम्"।
- 5) "सर्वेषामपि भावानामश्रयत्वेन संमते"।
- 6) नाप्यागमः प्रपञ्चमिथ्यात्वे मानम्।
- 7) "स्वसत्तायां प्रकाशव्यतिरेकविरहितत्वं स्वप्रकाशत्वम्"।

C) पञ्चसु त्रीन् यथारुचि समाधत्त।

5x3=15

- 1) चित्सुखाचार्यस्य नयनप्रसादिनीकारस्य च परिचयः।

- 2) स्वप्रकाशे सिद्धान्तलक्षणम्।
- 3) मिथ्यात्वे प्रमाणाभावः।
- 4) स्वप्रकाशत्वानुमाने हेतुदोषाः।
- 5) मङ्गलश्लोकार्थः।

D) त्रिषु एकं समाधत्त।

10x1 = 10

- 1) स्वप्रकाशे प्रमाणमाक्षेपसमाधानाभ्यां सयुक्तिं दर्शयत।
- 2) मिथ्यात्वलक्षणे पूर्वपक्षविकल्पं यथाग्रन्थं सुनिरूप्य तत्र चित्तसुखीयलक्षणं विशदयत।

कालावधिः – होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः – 50

A) षट्सु पञ्च समाधत्त।

1x5=5

- 1) नद्यृतश्च इति सूत्रेण कः समासान्तप्रत्ययः विधीयते ?
- 2) दिङ्नामान्यन्तराले इति सूत्रे नामग्रहणं किमर्थम्?
- 3) कृतकृत्य इत्यत्र कृतशब्दस्य पूर्वनिपातः केन सूत्रेण?
- 4) आनङृतो द्वन्द्वे इत्यतः द्वन्द्वशब्देऽनुवर्तमाने पुनः देवताद्वन्द्वे च इति सूत्रे द्वन्द्वग्रहणं किमर्थम्?
- 5) एतद्वार्तिकम् एकतद्धिते च इति सूत्रं च न करणीयम्। कथम्?
- 6) द्वन्द्वे टज्विधायकं सूत्रं किम्।

B) षट्सु पञ्च समाधत्त।

1x5=5

- 1) निश्चप्रचम्, इत्यस्य लौकिकविग्रहवाक्यं किम्।
- 2) जहिजोडः, इत्यस्य लौकिकविग्रहवाक्यं लिख।
- 3) अकुतोभयः, इत्यस्य लौकिकविग्रहवाक्यं लिख।
- 4) कडारश्चासौ जैमिनिश्चेति विग्रहे समासे सति किं किं रूपं भवति।
- 5) पञ्चमभार्या, इत्यत्र केन पुंवद्भावः।
- 6) गृष्टिशब्दस्य कोऽर्थः।

C) चतुर्षु त्रयं समाधत्त।

3*3=9

- 1) कालाः, इति सूत्रस्य सोदाहरणं (एकम्) व्याख्या लेख्या।
- 2) अधिकरणवाचिना च, इति सूत्रस्य सोदाहरणं (एकम्) व्याख्या लेख्या।
- 3) केन च पूजायाम्, इति सूत्रस्य सोदाहरणं (एकम्) व्याख्या लेख्या।
- 4) कर्मणि च, इति सूत्रस्य सोदाहरणं (एकम्) व्याख्या लेख्या।

D) त्रिषु द्वयं समाधत्त।

3*2=6

- 1) रूपवद्भार्यः
- 2) शेषो बहुव्रीहिरित्यत्र शेषपदार्थं स्पष्टयत।
- 3) वाक्त्वचम्

E) द्वयोरेकं समाधत्त।

5*1=5

- 1) उपमानानि सामान्यवचनैः, इति सूत्रस्य सोदाहरणं (एकम्) व्याख्या लेख्या।
- 2) कालाः परिमाणिना, इति सूत्रस्य सोदाहरणं (एकम्) व्याख्या लेख्या।

F) त्रिषु द्वयं समाधत्त।

5*2=10

- 1) विप्रतिषिद्धं चानधिकरणवाचि
- 2) बहुव्रीहौ पूर्वनिपातनियमाः
- 3) अप्पूरणीप्रमाणयोः

G) द्वयोरेकं समाधत्त।

10*1=10

- 1) देवताद्वन्द्व इति विषयमाधारीकृत्य लिखत।
- 2) पूरणगुणसुहितार्थसदव्ययतव्यसमानाधिकरणेन इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या।

SK-213 - सिद्धान्तकौमुद्यां समासप्रकरणम्

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेच्छं दश समाधेयाः

1x10=10

- 1) नद्याः समीपमिति विग्रहे कति रूपाणि तानि लिखत।
- 2) 'गोस्त्रियोः...' इति सूत्रे स्त्रीपदेन कस्य ग्रहणम्?
- 3) दधना ओदनः दध्योदनः इत्यत्र सामर्थ्यं कथम्?
- 4) चतुर्थ्यन्तस्य अर्थशब्देन सह समासे विशेषः कः?
- 5) अहस्सर्वैकदेशसंख्यातपुण्याच्च रात्रेरिति सूत्रे अहर्ग्रहणं किमर्थम्?
- 6) अत एव ज्ञापकात् व्यधिकरणपदो बहुव्रीहिः इत्यत्र ज्ञापकं किम्?
- 7) न पन्था इति विग्रहे किं रूपम्
- 9) समुच्चयस्य लक्षणं किम्?
- 8) सपत्नीशब्दः कतिधा ?
- 10) द्विमूर्धः इत्यत्र कः समासान्तप्रत्ययः?
- 11) इन्द्राग्नी इत्यत्र अग्निशब्दस्य कथं न पूर्वनिपातः?
- 12) विप्रतिषिद्धं चानधिकरणवाचि इति सूत्रे विप्रतिषिद्धपदस्य कोऽर्थः?

B) पञ्च रूपाणि साधयत

3x5=15

- 1) अनुगङ्गम्
- 5) युवजानिः
- 2) पुरुषव्याघ्रः
- 6) अग्नीषोमौ
- 3) निरङ्कुलम्
- 7) पाणिपादम्
- 4) जरच्चित्रगुः

C) पञ्चसु त्रयं व्याख्यात

5x3=15

- 1) नाव्ययीभावादतोऽन्त्वपञ्चम्याः
- 4) गतिकारकोपपदानां कृद्धिः सह समासवचनं
- 2) कर्तृकरणे कृता बहुलम्
- प्राक्सुबुत्पत्तेरिति परिभाषां व्याख्यात।
- 3) अनेकमन्यपदार्थे
- 5) इद्धृद्धौ

D) द्वयोरेकं प्रतिपादयत 10x1=10

- 1) समर्थः पदविधिः।
- 2) षष्ठीसमासनिषेधकानि सूत्राणि सोदाहरणं व्याख्यात।

A) दश समाधत्त

1x10=10

- 1) प्राग्वहतेष्ठक् इत्यस्य अधिकारः कियत्पर्यन्तम्?
- 2) पर्पः नाम किम्?
- 3) ललाटं पश्यति इति विग्रहे किं रूपं कश्च प्रत्ययः?
- 4) एकाच्च प्राचाम् इत्यनेन कः प्रत्ययो विधीयते।
- 5) खारीकमित्यत्र कथमिकन्?
- 6) सार्वलौकिकः इत्यत्र उभयपदवृद्धिः कथम्।
- 7) कस्मिन्नर्थे पञ्च एवञ्च दश इत्यनयोः पञ्चत् एवञ्च दशत् एतौ विकल्पेन निपात्येते?
- 8) त्रैशानि चत्वारिंशानि इत्यत्र कः प्रत्ययः?
- 9) तुन्दिलः इत्यत्र कः प्रत्ययः, तद्विधायकं सूत्रं च किम्?
- 10) कथं काव्यमिति रूपम्?
- 11) आग्रभोजनिक इत्यस्य कोऽर्थः?
- 12) प्राग्घिताद्यत् इत्यस्याधिकारः कियान्?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) समानोदर्यः, सोदर्यः इत्यनयोः सिद्धिः कार्या।
- 2) सार्वजनीनः
- 3) आर्तवम्
- 4) सतीर्थः
- 5) षष्ठः
- 6) चतुर्धा

7) कुतः

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3 = 15

- 1) ताच्छीलिके णेऽपि अण्कार्याणि भवन्ति इति प्रतिपादयत।
- 2) तेन तुल्यं क्रिया चेद्वतिः इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यात।
- 3) प्रमाणे द्वयसज्दघ्नञ्मात्रचः इति सूत्रं सङ्क्षेपेण विवृणुत।
- 4) विभाषाऽञ्चतेरदिक्स्त्रियाम् इति सूत्रं व्याख्यात।
- 5) किंयत्तदो निर्धारणे द्वयोरेकस्य डतरच् - व्याख्याते।

D) एकस्य उत्तरं देयम्

10x1 = 10

- 1) कालाधिकारे पठितान् प्रत्ययान् संक्षेपेण वर्णयत।
- 2) भूमनिन्दाप्रशंसासु इत्यादिकारिकां व्याख्यात।

A) दश समाधेयाः।

1x10=10

- 1) भावे लकाराः केभ्यो धातुभ्यो विधीयन्ते?
- 2) शेषात् कर्तरि परस्मैपदमितीह कः शेषः?
- 3) आशिषि के लकाराः भवन्ति?
- 4) ऋतेरीयङ् इति सूत्रस्यार्थम् उदाहरणं च लिखत।
- 5) एधिताध्वे इति रूपे तासः सस्य लोपः केन सूत्रेण?
- 6) सीयुडागमः कस्य?
- 7) टुनदि इति धातोः टोः इत्संज्ञा केन सूत्रेण?
- 8) ददर्शित् इत्यत्र इट् केन सूत्रेण?
- 9) गाहधातोः लुटि प्रथमपुरुषैकवचने किं रूपम्?
- 10) अद्रमीत् इत्यत्र अतो हलादर्लघोः इति सूत्रेण वृद्धिः कथं वार्यते?
- 11) धिन्व इत्यत्र उकारस्य लोपः कथम्?
- 12) अव-धातोः अर्थान् लिखत।

B) पञ्च समाधेयाः।

3x5=15

- 1) अनुप्रयुक्तस्यास्तेः भूभावः कुतो न?
- 2) ध्रनधातोः दन्त्यनकारान्तोपदेशे किं फलम्?
- 3) परिष्कण्ण इत्यत्र णत्वं कथम्?
- 4) पस्पर्थे इति रूपं साधयत।
- 5) गच्छति इति रूपं साधयत।
- 6) उवाय इति रूपं साधयत। प्रजानां रेतो इत्यस्य क अर्थः?

C) त्रीणि समाधत्त।

5x3=15

- 1) अस्तिसिचोऽपृक्ते इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) क्रादिनियमं प्रपञ्चयत।
- 3) बभूव इति रूपं साधयत।
- 4) जुगुप्सते इति रूपं साधयत।

D) एकं प्रश्नं समाधत्त।

10x1 = 10

- 1) यासुट् परस्मैदेषूदात्तो डिच्च इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) सन्वल्घुनि इत्यादिसूत्रं व्याख्यात।

SK-228 - सिद्धान्तकौमुद्याम् उत्तरकृदन्तप्रकरणम्

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेच्छं दश समाधेयः।

1x10=10

- 1) भूतानि कालः पचति इत्यत्र तुमुन् कुतो न ?
- 2) परावनुपात्यय इणः इति सूत्रस्यार्थः कः ?
- 3) भूतानि कालः पचति इत्यत्र कालसमयवेलासु तुमुन् इति कुतो न भवति ?
- 4) पल्यङ्क इत्यत्र रेफस्य लत्वं कथम् ?
- 5) आनाय इत्यस्य कोऽर्थः ?
- 6) यज्ञे समि स्तुवः इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
- 7) विभाषा परेः इति सूत्रस्य अर्थं लिखत।
- 8) लुभधातोः क्त्वाप्रत्यये किं रूपम् ?
- 9) आपूर्वकाद् गम्-धातोः ल्यपि किं रूपम् ?
- 10) स्वादुमि णमुल् इति सूत्रेण निपातनं किम् ?
- 11) अस्यतितृषोः इति सूत्रं प्रपूर्यार्थं लिखत।
- 12) तूष्णीमि भुवः इति सूत्रस्यार्थम् उदाहरणं च लिखत।

B) पञ्च समाधेयाः।

3x5=15

- 1) नित्यं पणः परिमाणे इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) कथं मुखं व्यादाय स्वपिति इति ?
- 3) आभीक्ष्ण्ये णमुल् च इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यात।
- 4) कर्मण्याक्रोशे कृञः खमुञ् इति व्याख्यात।
- 5) नाधार्थप्रत्यये च्यर्थे इति व्याख्यात।
- 6) सप्तम्यां चोपपीडरुधकर्ष इति सूत्रं व्याख्यात।

C) यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः।

5x3=15

- 1) ल्यपि लघुपूर्वाद् इति व्याख्यात।
- 2) समासेऽनञ्पूर्वे क्त्वो ल्यप् इति सूत्रं व्याख्यात।
- 3) समानकर्तृकयोः पूर्वकाले इति व्याख्यात।

- 4) गोचरसञ्चरेत्यादिसूत्रं प्रपूर्य व्याख्यात।
- 5) खलप्रत्ययम् अधिकृत्य लघुविवरणं लिखत।

D) एकं प्रश्नं समाधत्त।

10x1=10

- 1) अन्तरङ्गानपि विधीन् बहिरङ्गो ल्यब्बाधते इति परिभाषां सप्रपञ्चं वर्णयत।
- 2) णमुल्प्रत्ययस्य विषये एकं प्रबन्धं लिखत।

SK-237- लघुसिद्धान्तकौमुद्याम् अजन्तस्त्रीलिङ्गाद् अव्ययप्रकरणं यावत्
स्त्रीप्रत्ययश्च

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथाकामं दश समाधेयाः।

1x10=10

- 1) भवतीभवन्तीशब्दयोः प्रकृतौ को भेदः?
- 2) वारिशब्दस्य सम्बोधनैकवचने किं रूपम्।
- 3) शार्ङ्गरवाद्यञो डीन् इति सूत्रस्य वृत्तिः का?
- 4) इकारान्तशब्दात् केन सूत्रेण कः स्त्रीप्रत्ययः।
- 5) नृशब्दात् स्त्रीत्वे किं रूपं कः प्रत्ययः।
- 6) तिसृ अस् इति स्थिते किं भवति।
- 7) तसिलादयः कियत्।
- 8) वृत्रहा इत्यत्र उपधादीर्घः केन।
- 9) राजन् इत्यत्र प्रातिपदिकान्तस्य नस्य लोपः किमर्थं न।
- 10) इदम्शब्दस्य पुंलिङ्गे यादेशविधायकं सूत्रं किम्।
- 11) भादौ प्रत्यये परे अपः तादेशविधायकं सूत्रं लिखत।
- 12) चतुर्षु इत्यत्र रेफस्य विसर्जनीयः किमर्थं न।

B) यथारुचि पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) एकाचो बश इति सूत्रं सम्पूर्णं विलिख्य उदाहरणसंगतिं कुरुत।
- 2) जक्षित्यादयः के, तेषां का संज्ञा, संज्ञायां किं वा फलम्।
- 3) नेयडुवड्स्थानावस्त्री इति सूत्रस्य सोदाहरणमर्थं लिखत।
- 4) वर्णादिनुदात्तात्तोपधात्तो न इति सूत्रस्योदारहणसङ्गतिं कुरुत।
- 5) शतृप्रत्ययान्तानां शब्दानां स्त्रीलिङ्गे कुत्र कुत्र नुमागमो भवति ससूत्रं स्पष्टयत।
- 6) श्वश्रूः इति रूपं संक्षेपेण साधयत।
- 7) अदस् इति शब्दस्य पुंलिङ्गे रूपाणि लिखत।

C) यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः।

5x3=15

- 1) चन्द्रमुखी।
- 2) खन्।
- 3) पिपठीष्णु।
- 4) मत्याम्।
- 5) दधनि।

D) अनुप्रियमन्यतरं विशदयत।

10x1=10

- 1) अजाद्यतष्टाप्।
- 2) पथिञ्शब्दस्य रूपाणि साधयत।

कालावधिः – होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः – 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) स्वादिप्रत्ययाः कति ?
- 2) नादिचि इति सूत्रेण कस्य निषेधः?
- 3) सर्वनामसंज्ञाविधायकं सूत्रं किम् ?
- 4) सुडनपुंसकस्य इत्यनेन सूत्रेण किं विधीयते ?
- 5) अनडादेशः केन सूत्रेण ?
- 6) लुमन्ताः के ?
- 7) नृ च इति सूत्रेण किं विधीयते ?
- 8) स्त्रियाः इति सूत्रेण किं विधीयते ?
- 9) कस्मात्परस्य स्वमोः अद्डादेशः ?
- 10) सम्प्रसारणसंज्ञा केषाम् ?
- 11) दश्च इत्यनेन किं विधीयते ?
- 12) तदोः सः सावनन्तययोः इत्यनेन किं विधीयते ?

B) यथेष्टं चतुर्णां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत-2x4=8

- 1) समशब्दस्य तुल्यपर्यायवाचिनः कुतः न सर्वनामसंज्ञा ?
- 2) बहुश्रेयसी इत्यत्र कथं नदीसंज्ञा ?
- 3) कथम् उत्तरपूर्वायै उत्तरपूर्वस्यै इति रूपद्वयम् ?
- 4) कथम् एकतरम् इति ?
- 5) आभ्यामित्यत्र कथम् इदः लोपः ?
- 6) अष्टनः जश्शसोर्विषये कथमात्वम् ?

C) यथेष्टं चतुर्णां रूपाणि ससूत्रं साधयत- $3 \times 4 = 12$

1) सर्वेषाम्

4) ज्ञानानि

2) सखा

5) अनड्वान्

3) गौः

6) त्वया

D) यथेष्टं द्वयोः व्याख्यां कुरुत - $2 \times 5 = 10$

1) यस्मात्प्रत्ययविधिस्तदादि प्रत्ययेऽङ्गम्।

2) पूर्वापरावरदक्षिणोत्तरापराधराणि व्यवस्थायामसंज्ञायाम्।

3) इकोऽचि विभक्तौ।

4) अष्टाभ्यः औश्।

E) द्वयोरेकं समाधत्त।

$10 \times 1 = 10$

1) कृत्तद्धितसमासाश्च।

2) अञ्चतेः पुंसि प्रक्रियां ससूत्रं निरूपयत।

SK-238 - लघुसिद्धान्तकौमुद्यां तिङन्तप्रकरणम्

वेलावधि: - होरेसत्रम् - 2

पूर्णाङ्काः - 50

A) विंशतिं प्रश्नान् लघुवाक्येन उत्तरत।

1*20=20

- 1) छन्दसि एव को लकारो दृश्यते।
- 2) कर्तरि लकाराः केभ्यो धातुभ्यो विधीयन्ते।
- 3) भू ल् इति स्थिते लकारस्य इत्त्वं कुतो न।
- 4) लादेशानां परस्मैदसंज्ञा केन सूत्रेण विधीयते।
- 5) तस्थाने एश् केन सूत्रेण विधीयते।
- 6) झस्य अत् क्व।
- 7) उश्च इति सूत्रेण किं क्रियते।
- 8) शः प्रत्ययः केभ्यो धातुभ्यो विधीयते।।
- 9) बभर्ज इत्यत्र र्म् केन सूत्रेण।
- 10) श्नम् केभ्यो धातुभ्यो भवति।
- 11) हिनस्ति इति रूपे नलोपः केन सूत्रेण।
- 12) पलायते इति रूपे उपसर्गस्यायतौ इति सूत्रेण किं कार्यं विहितमस्ति।
- 13) श्नाविधायकं सूत्रं किम्।
- 14) ग्रहोऽलिति दीर्घः इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
- 15) अचः परस्मिन् पूर्वविधौ इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
- 16) गणधातोः लुङि तिपि रूपद्वयं किम्।
- 17) आदिथ इत्यत्र इडागमः केन सूत्रेण।
- 18) घ्वसोरेद्धावभ्यासलोपश्च इति सूत्रस्यार्थः कः।
- 19) अद्धि इत्यत्र हेर्धिभावविधायकं सूत्रं किम्।
- 20) ष्णाधातोरर्थः कः।
- 21) पिपर्तेः लिति तसि कति रूपाणि।
- 22) दाधा घ्वदाप् इति सूत्रस्यार्थः कः।
- 23) असावीत् इत्यत्र इडागमविधायकं सूत्रं किम्।

B) नवसु षड् रूपाणि ससूत्रं साधयत।

5*6=30

- 1) क्रीणाति
- 2) रुन्ध
- 3) तनोति
- 4) एधस्व
- 5) ऐधिषत
- 6) तुदति
- 7) अजीगणत्
- 8) जघास
- 9) अवोचत्

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) केषामर्थाः कल्पिताः मुनिभिः कण्ठरवेणोक्ताः?
- 2) तार्किकमते शक्तिः का ?
- 3) तादात्म्यं नाम किम् ?
- 4) शक्तिः कतिधा ?
- 5) अजहत्स्वार्था का ?
- 6) व्यञ्जनालक्षणं किम् ?
- 7) प्राकृतध्वनिः का ?
- 8) योग्यता का ?
- 9) नागेशमते साध्यत्वं किम् ?
- 10) इवशब्दच्योतकार्थः कः?
- 11) अनुकरणत्वं नाम किम् ?
- 12) अपादानत्वं नाम किम् ?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) तादात्म्यं नाम किम् ?
- 2) व्यञ्जना का ?
- 3) नागेशदिशा औपश्लेषिकः कः?
- 4) नागेशोक्तसकर्मकलक्षणं विवृणुत।
- 5) अवधारणं कति विधम् वर्णयत ?
- 6) लक्षणायाः जहदजहद्भेदं सोदाहरणं वर्णयत।
- 7) योग्यतायाः शाब्दबोधसहकारिकारणत्वमस्ति नवेति विचारयत।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) अपभ्रंशेषु शक्तिसत्वम् सप्रमाणं निरूपयत।
- 2) जानातेः फलं किम् ? पूर्वपक्षनिरसनपूर्वकं प्रतिपादयत।
- 3) धात्वर्थविषये प्राचोक्तं खण्डशक्तिकल्पनं खण्डयत।
- 4) एवशब्दार्थं निरूपयत।
- 5) व्याकरणदृष्ट्या नैयायिकाभिमतं वाक्यलक्षणं खण्डयत।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1=10

- 1) लक्षणां सभेदं निरूप्य खण्डयत।
- 2) आख्यातार्थः कृतिः इति नैयायिकमतं खण्डयत।

- 3) वर्णाश्रये नास्ति प्रत्ययलक्षणम्।
- 4) व्यपदेशिवद्भावोऽप्रातिपदिकेन।
- 5) विकरणेभ्यो नियमो बलीयान्।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1=10

- 1) प्रत्ययग्रहणे यस्मात्स विहितस्तदादेस्तदन्तस्य ग्रहणम्।
- 2) असिद्धपरिभाषा त्रिपाद्यां न प्रवर्तते। विशदयत।

SK-266 – लघुशब्देन्दुशेखरे अजन्तप्रकरणम्

कालावधिः – होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः – 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) नामि इत्यत्र अङ्गस्येति पदं किमर्थम्।
- 2) आमि इति न्यासं विहाय नामि इति किमर्थम्।
- 3) तस्माच्छसो नः पुंसि इत्यत्र पुंसीति किमर्थम्।
- 4) अमि पूर्वः इत्यत्र पूर्वग्रहणं किमर्थम्।
- 5) अर्थवदधातुरप्रत्ययः प्रातिपदिकमित्यत्र अर्थवद् इति पदं किमर्थम्।
- 6) किं नाम परिनिष्ठितत्वम्।
- 7) विभक्तिश्चेति सूत्रे चकारग्रहणं किमर्थम्।
- 8) किं नाम अयोगवाहत्वम्।
- 9) किं नाम शब्दतन्त्रम्।
- 10) किं नाम अर्थतन्त्रम्।
- 11) सरूपाणामेकशेष एकविभक्तौ इत्यत्र सरूपाणामिति किमर्थम्।
- 12) इण्कोः इत्यत्र वर्गग्रहणं किमर्थम्।

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) बहुवचने झल्येत् इत्यस्याशयं लिखन्तु।
- 2) चुट्ट इति शास्त्रस्य यथाग्रन्थं व्याख्या कार्या।
- 3) न विभक्तौ तुस्माः इति सूत्रस्याशयः प्रतिपाद्यताम्।
- 4) लशक्वतद्धिते इत्यस्याशयः प्रस्तूयताम्।
- 5) पदाङ्गाधिकारे तस्य च तदन्तस्य चेति परिभाषायाः व्याख्या कार्या।
- 6) पदत्रोमास्.....इति सूत्रे अन्यतरस्यामिति अनुवर्तते इति मतं सप्रमाणं स्थापयन्तु।
- 7) बहुषु बहुवचनम् इति सूत्रस्य व्याख्यां लिखत।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) ह्रस्वो नपुसंके प्रातिपदिकस्य इति सूत्रस्य व्याख्यां लिखन्तु।

- 2) तृतीयादिषु भाषितपुंस्कं पुंवद्गालवस्य इति सूत्रस्य व्याख्या लिख्यताम्।
- 3) नपुसंकस्य झलचः इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या।
- 4) अतोऽम् इति सूत्रस्य यथाग्रन्थं विस्तरेण व्याख्यां कुरुत।
- 5) एच इङ्घ्रस्वादेशे इति शास्त्रस्य यथाग्रन्थं तात्पर्यं प्रतिपाद्यताम्।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1=10

- 1) यस्मात्प्रत्ययविधिस्तदादि प्रत्ययेऽङ्गम् इत्यस्य व्याख्यां कुर्वन्तु।
- 2) अर्थवदधातुरप्रत्ययः प्रातिपदिकम् इति सूत्रस्याशयः प्रस्तूयताम्।

SK-271 - वैयाकरणभूषणसारे आदितः नामार्थप्रकरणं यावत्

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश समाधेयाः।

1x10=10

- 1) ईप्सितं कर्म कतिविधं, कानि च तानि ?
- 2) नपुंसकत्वं नाम किम् ?
- 3) किं नाम धातुत्वम् ?
- 4) स्वतन्त्रः कर्ता इत्यत्र कीदृशं स्वातन्त्र्यम् ?
- 5) तिलेषु तैलमित्यत्र कीदृशमधिकरणम् ?
- 6) कर्तृकारकं कतिविधं, कानि च तानि ?
- 7) अनद्यतनकालः कतिविधः, के च ते ?
- 8) 'साधकतमं करणम्' इत्यत्र तमपः कोऽर्थः ?
- 9) "किं कार्यं पचनीयं चेत्यादिदृष्टं हि कृत्स्वपि" इत्यत्र अपि-ग्रहणस्य किं फलम् ?
- 10) नैयायिकादीनाम् आख्यातार्थसंख्यायाः प्रथमान्तार्थे एवान्वयात् कः कार्यकारणभावः वाच्यः ?
- 11) व्यक्तिः प्रातिपदिकार्थः इति स्वीकारे को दोषः ?
- 12) क्रिया च धात्वर्थः एव न व्यापारः इत्याश्रयणे जायमाण अन्योन्याश्रयाकारः प्रदर्शयत ?

B) पञ्च समाधेयाः।

6x5=30

- 1) तिङ्गर्थं निरूपयत।
- 2) आख्यातस्य कर्तृकर्मशक्तत्वे कथं पचति इत्यत्र कर्तुर्बोधो न कर्मणः ?
- 3) धातोर्व्यापारवाचित्वे नानार्थकता भवति किम् ? सयुक्तिकं प्रतिपादयत।
- 4) टिल्लकाराणामर्थान् लिखत।
- 5) कर्तृकारकं सप्रपञ्चं वर्णयत।
- 6) पशुना यजेत इत्यत्र पुंपशुना एव यागः कर्तव्य इति कथम् ?

C) एकं प्रश्नं समाधत्त।

10x1=10

- 1) कर्तृकर्मणोरख्यातार्थत्वे किं मानम् ?
- 2) भावनाया आख्यातवाच्यत्वनिरसनपूर्वकं धातुवाच्यत्वं प्रतिपादयत।

SK-281 – वाक्यपदीयम्

कालावधिः – होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः – 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) अर्थभावेन कः विवर्तते ?
- 2) अत्रातीतविपर्यासः केवलामनुपश्यति। कुत्र ?
- 3) प्रयोजनस्य भेदद्वयं किम् ?
- 4) उपादानशब्दस्य कति भेदाः ?
- 5) तस्य ब्रह्मणः आसन्नं किम् ?
- 6) षष्ठ्याः प्रथमायाश्च निमित्तत्वाय किं कल्पते ?
- 7) वृत्तिभेदस्य निमित्तं किम् ?
- 8) कार्यपक्षे स्फोटः कः ?
- 9) अणवः कथं शब्दः भवति ?
- 10) कस्मादेतद्विश्वं प्रथमं व्यवर्तत ?
- 11) कं महान्तमृषभं प्राहुः ?
- 12) के साधुष्वनुमानेन प्रत्ययोत्पत्तिं कुर्वन्ति ?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) अनादिनिधनं ब्रह्म शब्दतत्त्वं यदक्षरम्।
विवर्ततेऽर्थभावेन प्रक्रिया जगतो यतः॥
- 2) अवस्थादेशकालानां भेदाद्भिन्नासु शक्तिषु।
भावानामनुमानेन प्रसिद्धिरतिदुर्लभा॥
- 3) ग्राह्यत्वं ग्राहकत्वं च द्वे शक्ती तेजसो यथा।
तथैव सर्वशब्दानामेते पृथगिव स्थिते।
- 4) इन्द्रियस्यैव संस्कारः शब्दस्यैवोभयस्य वा।
क्रियते ध्वनिभिर्वादास्त्रयोभिव्यक्तिवादिनाम्॥
- 5) यः संयोगविभागाभ्यां करणैरुपजन्यते।
स स्फोटः शब्दजाशब्दा ध्वनयोन्यैरुदाहृताः॥

- 6) शब्देष्वेवाश्रिता शक्तिर्विश्वस्यास्य निबन्धनी।
यन्नेत्रः प्रतिभात्मायं भेदरूपः प्रतीयते॥
- 7) कायवाग्बुद्धिविषया ये मलाः समवस्थिताः।
चिकित्सालक्षणाध्यात्मशास्त्रैस्तेषां विशुद्ध्यः॥

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) शब्दब्रह्म।
- 2) स्फोटनादयोः भेदः।
- 3) प्राकृतवैकृतध्वनिभेदः।
- 4) वायोः शब्दत्वेन परिणामः।
- 5) शब्दस्य सर्वमूलत्वम्।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1=10

- 1) व्याकरणस्य मोक्षमार्गत्वम्।
- 2) कार्यशब्दवादिनां स्फोटध्वनिभेदः।

SK-301 – ऋग्वेदसूक्तानि निरुक्तं च

कालावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथाकामं पञ्च मन्त्राः पूर्यन्ताम्।

1x5=5

- 1) पुरुष एवेदं.....नातिरोहति॥
- 2) तं यज्ञं.....ऋषयश्च ये॥
- 3) अहन्नहिं.....जग्मुरापः॥
- 4) अयोद्धेव.....इन्द्रशत्रुः॥
- 5) अतिष्ठन्तीनाम्.....इन्द्रशत्रुः॥
- 6) न मृत्युरासीत्.....किंचनास॥
- 7) इयं विसृष्टिः.....न वेद॥

B) वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत।

1x5=5

- 1) अहेर्याता कः ? यातृशब्दार्थः कः ?
- 2) अध्वरशब्दस्य अवयवार्थः कः।
- 3) का विषीव्यति देशौ।
- 4) बालाः किम्प्रयोजनकाः।
- 5) यज्ञात् सर्वहुतः इत्यत्र सर्वहुत् इति शब्दस्य निर्वचनं कथम्।
- 6) मानसयज्ञे आज्यत्वेन कः उपहुतः।
- 7) कविशब्दः कथं निरुक्तः।

C) यथारुचि पञ्च भाष्यदिशा विव्रियन्ताम्।

3x5=15

- 1) ऋचां त्वः पोषमास्ते पुपुष्पान् गायत्रं त्वो गायति शकवरीषु। ब्रह्मा त्वो वदति जातविद्यां यज्ञस्य मात्रां विमिमीत उत्त्वः॥ इत्यस्य भावार्थं स्फोरयत।
- 2) ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीत् इत्यादिमन्त्रं व्याख्यात।
- 3) ब्राह्मणादि सृष्टिं निरूपयत।
- 4) सतो बन्धुमसति निरविन्दन् इतीदं वाक्यं व्याख्यात।
- 5) त्रिकद्रुकं नाम किम् ?

6) पणिनेव गावः इत्येतत् कस्य विषये उक्तम् ? व्याख्यात।

7) न इत्यस्य अर्थद्वयं सोदाहरणं दर्शयत।

D) यथाच्छन्दं त्रयः यथाभाष्यं समाधेयाः।

5x3 = 15

- 1) न, चित्, नु इत्येषां उच्चावचेषु अर्थेषु निपातं व्याहरत।
- 2) सर्वाणि नामानि आख्यातजानि इत्यत्र यास्कमतं निरूपयत।
- 3) परमस्य पुंसः अङ्गत्वेन उपाहितस्य चातुर्वर्ण्यस्य वैशिष्ट्यं मन्त्रतद्भाष्यगन्धिलतया विवृणुत।
- 4) इयं विसृष्टिर्यत आबभूव इत्यादिमन्त्रं भाष्याभिप्रायेण व्याख्यात।
- 5) दीर्घं तम आशयदिन्द्रशत्रुः - विवृणुत।

E) अनुप्रियमेकं सभाष्यम् अनुबध्नीत।

10x1 = 10

- 1) इन्द्रसूक्तात् यथेच्छं मन्त्रद्वयम् उल्लिख्य व्याख्यात।
- 2) पुरुषसूक्तस्य समीक्षां कुरुत।

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) अर्थसङ्ग्रहरीत्या धर्मलक्षणं किम् ?
- 2) शाब्दीभावना केन अंशेनोच्यते ?
- 3) आर्थीभावनायां करणं किम् ?
- 4) वेदः कः ?
- 5) विनियोगविधिः कः ?
- 6) विकृतिः का ?
- 7) अवान्तरप्रकरणं केन ज्ञायते ?
- 8) क्रमः कः ?
- 9) स्थानक्रमस्य उदाहरणं किम् ?
- 10) अधिकारविधिः कः ?
- 11) परिसंख्याविधिः कः ?
- 12) अर्थवादः कः ?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) परिसंख्यायाः दोषत्रयं निरूपयत।
- 2) उत्पत्तिविधिः कः ? सोदाहरणं निरूपयत ?
- 3) द्वितीयाविभक्तिश्रुत्युदाहरणं विवृणुत ?
- 4) समाख्या का ? निरूपयत ?
- 5) क्रमविधायकश्रुतिप्रमाणं सोदाहरणं निरूपयत।
- 6) मुख्यक्रमः पाठक्रमाद्दुर्बलः। कथम् ?
- 7) शाब्दीभावनायाः तथाविधव्यवहारहेतुः कः ?

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) अर्थसङ्ग्रहोक्तं धर्मलक्षणं विवृणुत ।
- 2) आरादुपकारकाणां स्वरूपं वर्णयत।
- 3) श्रुतिः लिङ्गादिभ्यः प्रबला। सोदाहरणं निरूपयत।
- 4) प्रवृत्तिक्रमः कः ? सप्रपञ्चं निरूपयत ।
- 5) नियमापूर्वविध्योः स्वरूपं सोदाहरणं वर्णयत।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1=10

- 1) विनियोगविधिसहकारिभूतानि श्रुत्यादि षड्प्रमाणानि संक्षेपेण विवृणुत।
- 2) अर्थवादः कः ? सप्रभेदं वर्णयताम्।

1) साङ्ख्ये प्रश्नाः

A) यथाकामं नव समाधेयाः

1x9=9

- 1) मानसाध्यात्मिकदुःखनिवृत्तेः दृष्टोपायाः के ?
- 2) विहायसि डयमानः विहगः कुतो न उपलभ्यते ?
- 3) प्राकाम्यं किम् ?
- 4) पञ्चमहाभूतानि कानि ?
- 5) पञ्चतन्मात्राणि कीदृशाद् अहङ्काराद् उत्पद्यन्ते ?
- 6) मनसः असाधारणो व्यापारः कः ?
- 7) अयुगपत्प्रवृत्तेश्च इत्यस्य कोऽर्थः ?
- 8) वैराग्यं कतिविधम् ?
- 9) यतमानसंज्ञकं वैराग्यं किम् ?
- 10) केन हेतुना अविवेकित्वादेः सिद्धिः भवति ?
- 11) अचेतनं चेतनसंयोगात् कीदृशं भवति ?
- 12) एकरूपाणां गुणानाम् अनेकरूपप्रवृत्तौ कः दृष्टान्तः ?

B) पञ्चानां विषये लघुटिप्पणी लेख्या।

3x5=15

- 1) प्रतिप्रतिगुणाश्रयविशेषः
- 2) अभावस्य प्रमाणत्वखण्डनम्
- 3) दृष्टप्रमाणम्
- 4) व्यक्ताव्यक्तज्ञविज्ञानात्
- 5) अहङ्कारः
- 6) बुद्धिः
- 7) पङ्ग्वन्धवत् संयोगः।

C) यथारुचि एकं प्रश्नं समाधत्त।

10x1=10

- 1) प्रमाणत्रैविध्यं व्यवस्थापयत।
- 2) प्रधानसिद्धेः हेतून् उपन्यस्यत।

1) 2) योगे प्रश्नाः

D) चतुर्षु द्वौ समाधेयौ।

4x2=8

- 1) विपर्ययो मिथ्याज्ञानमतद्रूपप्रतिष्ठम्। विवृणुत।
- 2) वितर्कविचारानन्दास्मितारूपानुगमात्सम्प्रज्ञातः। विवृणुत।
- 3) मृदुमध्याधिमात्रत्वात्ततोऽपि विशेषः। निरूपयत।
- 4) विक्षेपसहभुवः। विव्रियन्ताम्।

E) चतुर्षु द्वौ समाधेयौ।

4x2=8

- 1) अथ योगानुशासनम्। भाष्यस्वारस्येन विवृणुत।
- 2) तत्र निरतिशयं सर्वज्ञबीजम्। विशदयत।
- 3) तत्प्रतिषेधार्थमेकतत्त्वाभ्यासः। भाष्यस्वारस्येन व्याख्यात।
- 4) स्मृतिपरिशुद्धौ स्वरूपशून्येवार्थमात्रनिर्भासा निर्वितर्का। व्याख्यात।

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10= 10

- 1) तद्विशिष्टे अधिकरणे तदधिकरणतया तदन्वयः स्वीक्रियते नवेति।
- 2) तद्धर्मे आधेयतया तद्धर्मवदन्वयः स्वीक्रियते नवेति।
- 3) अनीलं घटमानय इत्यादौ नञः कुत्र लक्षणा।
- 4) कः अभावः प्रतियोगिस्वरूपो भवति।
- 5) शाब्दबोधे चैकपदार्थेऽपरपदार्थस्य....इति वाक्यघटके एकपदार्थे इत्यत्र सप्तम्यर्थः कः।
- 6) समानविभक्तिकत्वं किम्।
- 7) सम्पन्नो व्रीहिरित्यादौ एकत्वस्य व्रीहौ केन सम्बन्धेनान्वयः।
- 8) एकत्वं किम्।
- 9) स्वप्रकृतिकत्वं किम्।
- 10) एकत्वलक्षणे साजात्यं केन रूपेण ग्राह्यम्।
- 11) समानविभक्तिकत्वलक्षणे साजात्यं केन रूपेण ग्राह्यम्।
- 12) संसर्गमर्यादा नाम किम्।

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5= 15

- 1) जात्याकृतिव्यक्तयः पदार्थः इत्यत्र विरुद्धवचनकत्वस्य, प्रत्यक्षानुमानोपमानशब्दाः प्रमाणानि इत्यत्र समानवचनकत्वस्य समर्थनं कुर्वन्तु।
- 2) प्रकृत्येकदेशार्थे प्रत्ययार्थान्वयोपगमे को दोषः इति यथाग्रन्थं लिखन्तु।
- 3) भेदप्रतियोगिताकाभाव एव विभक्त्यर्थः नीलपदसमभिव्याहारानीलभेदत्वावच्छिन्नाभावः प्रतीयते इति मतस्य खण्डनं कुर्वन्तु।
- 4) विशेषणविभक्तेरभेदार्थकत्वे धान्येन धनवान् इतिवत् नीलं घटः इत्यादौ कथं नाऽभेदान्वयबोधः इति लिखन्तु।
- 5) भूयते इत्यादिभावस्थले औत्सर्गिकमेकवचनं यथा भवति तद्वत् सम्पन्नो व्रीहिरित्यादौ एकवचनोपपत्तिः भवितुमर्हति नवेति लिखन्तु।
- 6) सम्पन्नो व्रीहिः इत्यत्र व्रीहिपदोत्तरविभक्त्यर्थसंख्या केन सम्बन्धेन क्वान्वेतीति सकारणं

लिख्यताम्।

- 7) प्रकृत्यर्थान्वितस्वार्थबोधकत्वं प्रत्ययानामिति स्वीकारे उपकुम्भम् अर्धपिप्पली इत्यत्र कथं विभक्त्यर्थस्य अप्रकृतिभूतपूर्वपदार्थसमीपार्धादौ अन्वयव्यवस्था इति लिखन्तु।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3 = 15

- 1) तद्धर्मावच्छिन्नाभेदसंसर्गावच्छिन्नप्रकारतानिरूपितविशेष्यतावच्छेदकतासम्बन्धेन शाब्दबुद्धित्वावच्छिन्नं प्रति तद्धर्मभेदस्यापि हेतुतायाः स्वीकरणीयतया न घटो घटः इत्यादिस्थले शाब्दबोधः इति ग्रन्थस्य तात्पर्यं लिखन्तु।
- 2) विशेषणतावच्छेदकीभूतनीलत्वप्रमेयत्वादिकमेव विशेषणविभक्त्यर्थः इति मतं खण्डयन्तु।
- 3) सः सः इत्यत्र शाब्दबोधवारणाय कथम्भूतं पृथक् कारणत्वं कल्पनीयमिति यथाग्रन्थं लिखन्तु।
- 4) दण्डवान् दण्डवान् इत्यत्र शाब्दबोधवारणाय कथम्भूतं पृथक् कारणत्वं कल्पनीयम् इति प्रतिपादयत।
- 5) एकत्वं किमिति यथाग्रन्थं लिख्यताम्।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1 = 10

- 1) तद्धर्मन्यवृत्तिविषयतासम्बन्धेन ज्ञानं प्रति तद्धर्मभेदत्वेन हेतुता लाघवात्, इत्यस्य तात्पर्यं वर्णयन्तु।
- 2) शाब्दबोधे चैकपदार्थेऽपरपदार्थस्य संसर्गः संसर्गमर्यादया भासते, इत्यस्याशयः प्रतिपाद्यताम्।

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) येषां नये स्वामित्वं षष्ठ्यर्थः तन्नये राज्ञः न पुरुषः इत्यस्य कः अर्थः।
- 2) यदि एकत्वं नाम एकत्ववाचकत्वमिति स्वीक्रियते चेत् को दोषः।
- 3) एकवचनत्वादिकं जातिः कथं न।
- 4) यू स्त्र्याख्यौ नदी इति सूत्रेण विधीयमाना नदी संज्ञा पारिभाषिकी औपाधिकी वेति।
- 5) भूतले न घटः इति वाक्यस्य कोऽर्थः।
- 6) न पचति चैत्रः इत्यस्य कोऽर्थः। प्रकारतावादिनये।
- 7) जानाति चैत्रः इत्यस्य मणिकारनये कः शाब्दबोधः।
- 8) जानाति चैत्रः इत्यस्य दीधितिकारनये कः शाब्दबोधः।
- 9) मुखं चन्द्रः इत्यत्र चन्द्रपदस्य कुत्र लक्षणा कश्चास्य वाक्यस्यार्थः।
- 10) स्वत्वाभावबुद्धेः स्वत्वसंसर्गकज्ञानस्य विरोधित्वं स्वीक्रियते नवेति।
- 11) यत्तु संख्यापि प्रकृतेरर्थः एकवचनत्वादिकं चैकत्वाद्यर्थे तात्पर्यग्राहकमेवेति केषां मतम्।
- 12) एकमात्रवृत्तिधर्मस्य प्रकृत्यर्थावच्छेदकस्थले संख्यायाः प्रकृत्यर्थे घटादौ केन सम्बन्धेनान्वयः।

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) अथ गुणादिवाचकपदोत्तरद्विवचनबहुवचनयोः कथं द्वित्वादिबोधकता संख्याया गुणत्वेन गुणादौ बाधात् इति ग्रन्थस्य तात्पर्यं लिखन्तु।
- 2) प्रणमति इत्यादौ प्रकर्षविशिष्टनतिः धातूनामेवार्थः प्रादयो द्योतकाः इति पक्षं युक्तिपूर्वकं साधयन्तु।
- 3) राजपुरुषः इत्यादौ लुप्तषष्ठीविभक्तिस्मरणेन राजसम्बन्धप्रकारकभेदान्वयबोधप्रतिपादयितुः मतं निराकुर्वन्तु।
- 4) निपातातिरिक्तप्रातिपदिकार्थयोः क्रियातादृशप्रातिपदिकार्थयोश्च भेदेन साक्षादन्वयबोधस्य अव्युत्पन्नत्वात् इति नियमे निपातातिरिक्तविशेषणस्य फलं लिखन्तु।
- 5) राजा पुरुषः इत्यत्र भेदान्वयबोधस्य अपादनं कथं भवतीति लिखन्तु।

- 6) शरैः शातितपत्रः चैत्रस्य दासभार्या इत्यनयोः साधुत्वम् ऋद्धस्य राजमातङ्गाः इत्यस्य असाधुत्वं च प्रतिपादयन्तु।
- 7) चैत्रो जानाति चैत्रो न जानाति इत्यनयोः संसर्गतावादिमतानुसारं शाब्दबोधप्रक्रियां प्रतिपादयन्तु।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) न च नञ्समभिव्याहारस्थलानुरोधेन षष्ठ्यादेः स्वत्वादिवाचकत्वेऽपि राज्ञः पुरुषः इत्यादौ षष्ठ्यर्थस्य संसर्गमर्यादया भानमुचितम् इति पक्षमुपस्थाप्य खण्डयन्तु।
- 2) तत्तन्नामपदजन्यनामार्थप्रकारकशाब्दबुद्धित्वावच्छिन्नं प्रति प्रत्ययजन्योपस्थितित्वेन हेतुः इत्यस्य सप्रसङ्गं तात्पर्यं प्रतिपादयत।
- 3) प्रत्ययजन्यतावच्छेदकीभूतविशेष्यतासम्बन्धेनोपस्थितेर्हेतुत्वोपगमान्नापत्तिः इत्यस्य तात्पर्यं सप्रसङ्गं प्रस्तूयताम्
- 4) स्वजनकज्ञानीयप्रत्ययवृत्तिप्रकारतानिरूपितविशेष्यताविशिष्टविशेष्यतासम्बन्धेन एव उपस्थितेर्हेतुतया..... इति ग्रन्थभागस्य तात्पर्यं लिखन्तु।
- 5) जानाति इत्यादौ आख्यातस्य निरुद्धलक्षणामभ्युपगच्छतां दीधितिकाराणां तात्पर्यं लिखन्तु।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1=10

- 1) संख्या प्रकृतेरर्थः इति मतं तिरस्कृत्य संख्या विभक्त्यर्थः इति मतं स्थापयन्तु।
- 2) शक्तता च सुत्वौत्वजस्त्वादिना न तु स्वादितिबादिसाधारणैकवचनत्वादिना एकवचनत्वादेर्दुर्वचत्वात् इति ग्रन्थस्याशयः प्रतिपाद्यताम्।

A) अष्टादशसु पञ्चदश एकेन वाक्येन समाधत्त।

1x15=15

1) उत्प्रेक्षावाचकाः के।	9) प्राधान्येन रीतयः कतिविधाः।
2) चित्तवृत्तेः निरोधः कः।	10) कविः कुत्र प्रजापतिः।
3) चत्वारः अनुबन्धाः के।	11) रसः कस्य सहोदर इति प्रशस्यते।
4) रीतिपदं कस्मात् धातोः व्युत्पन्नम्।	12) सर्वरससाधारणो गुणः कः।
5) दीनबन्धुः कः।	13) शिवः कैः हृदयगम्यः।
6) पञ्च महाकाव्यानि कानि।	14) काव्यात् कीदृशो जीवनबोध उपलभ्यते।
7) काव्यात् पापक्षयमित्येतत् कथम्।	15) रसस्य आत्मानन्दमयत्वे प्रमाणश्रुतिः का।
8) शक्यार्थो नाम कः।	16) अलङ्कारशास्त्रस्य अन्यानि नामानि कानि।
17) काव्ये रसव्युत्पत्त्योः अभेदं कः प्रतिपादयति।	
18) क्रोधं प्रभो संहरेत्यादिपद्ये किं गुणीभूतव्यङ्ग्यं वर्तते।	

B) सप्तसु पञ्चानां समस्तपदानां विग्रहं समासनाम च वदत।

2x5=10

1) भवनेत्रजन्मा	4) कान्तासम्मितम्	7) लोकोत्तरचमत्कारः
2) संकेतितार्थबोधकः	5) नलरामदुष्यन्तादयः	
3) जानकीविहरपीडितः	6) वागर्थप्रतिपत्तिः	

C) सप्तसु पञ्च स्वल्पैः वाक्यैः समाधत्त।

3x5=15

- 1) गङ्गायां घोष इत्यत्र लक्षणासमन्वयं दर्शयत।
- 2) भक्तिर्भगश्च इति श्लोकस्यान्वयार्थं लिखत।
- 3) संकेतं विवृणुत।
- 4) गतोऽस्तमर्क इत्यत्र व्यञ्जनाव्यापारं प्रकाशयत।
- 5) काव्ये बोधमोदयोः कतरः प्रधानः।
- 6) शब्दालङ्कारसामान्यलक्षणं विलिख्य अनुप्रासं सोदाहरणं दर्शयत।
- 7) रूपकालंकारं सलक्षणं सोदाहरणं दर्शयत।

D) त्रिषु द्वौ विवृणुत।

5x2=10

- 1) मङ्गलश्लोकं सान्चयप्रतिपदार्थं व्याख्यात।
- 2) उत्तमकाव्ये वस्तुध्वनिं रसध्वनिं च सोदाहरणं प्रकाशयत।
- 3) ओं हीम् ऋतम् इति श्लोकं सान्चयार्थं व्याख्यात।

A) दश वाक्येन वाक्याभ्यां वा समुत्तरत।

1x10=10

- 1) मरणात् प्राक् मदनसुन्दरी किम् ऐच्छत्?
- 2) तारावली कथं दग्धा?
- 3) ब्राह्मणाः किमर्थं राज्ञे मिथ्या अवदन्?
- 4) पत्नीम् अप्राप्य हरिस्वामी कं निर्णयं कृतवान्?
- 5) तार्क्ष्येण भोक्ष्यमाणं कं नागं रक्षितुं जीमूतवाहनः स्वशरीरं त्यक्तुमिष्टवान्?
- 6) पाटलिपुत्रस्य राजपुत्रस्य नाम किम्?
- 7) वीरवरस्य पत्न्याः पुत्रस्य पुत्र्याः च नामानि कानि?
- 8) श्रमणो राजसकाशात् किं साहाय्यं प्रार्थितवान्?
- 9) मन्दारवतीं परिणेतुं त्रयो ब्राह्मणदारकाः कुतः समाययुः?
- 10) भिक्षोः धनव्ययेन राजसेवनस्य कारणं किम्?
- 11) स्वार्थीति कथायां रामचन्द्रस्य पत्न्याः नाम किमासीत्?
- 12) गणेशभट्टस्य पितुर्नाम किम्?

B) पञ्चानां लघूत्तरं लिखत।

3x5=15

- 1) प्रभूतवेतनेन वीरवरः किं करोति स्म?
- 2) रत्नवत्या नासिका केन छिन्ना? सा मातरपितरौ गत्वा किमुक्तवती?
- 3) मनःस्वामिशशिनोर्मध्ये शशिप्रभायाः पतिः को भवेत्? कथम्?
- 4) शङ्खचूडजीमूतवाहनयोर्मध्ये श्रेष्ठत्वं कस्य? कुतः?
- 5) त्रिविक्रमसेनमते द्वितीयकथायां मन्दारवती त्रिषु ब्राह्मणदारकेषु कस्य किमर्थं च भार्या भवितुमर्हति?
- 6) जालमिति कथायां कः कथं जालबद्धोऽभवत्?
- 7) भावना कीदृशी तस्य इति कथायां गोपालकृष्णं प्रति कमलायाः भावना कथं परिवर्तिता?

C) त्रयाणामुत्तरं लिखत।

5x3=15

- 1) धर्मध्वजस्य भार्यासु का कोमलतमा?

- 2) जीमूतवाहनमलयवत्योः प्रेमकथां समासेन वर्णयत।
- 3) "स्त्रियो विषमसाहसा दुश्चरिताः पापाश्च" इति पक्षसमर्थनाय शुकः कां कथां श्रावयामास?
- 4) "सत्यं त्वं बुद्धिशरीरः" - कः कथं बुद्धिशरीरः?- सप्रसङ्गं सदृष्टान्तं वर्णयतु।
- 5) मानवकूलमेकमेव इति कथायाः नामकरणसार्थक्यं विचारयत।

D) एकं सविस्तरं प्रतिपादयत।

10x1 = 10

- 1) वीरवरस्य कथां वर्णयित्वा राज्ञः शूद्रकस्य प्रजारञ्जकत्वं वर्णयत।
- 2) वेतालपञ्चविंशत्यां द्वितीयकथासारं स्वभाषया यथाग्रन्थं लिखत।

~~**~~

SK-431 - संस्कृतसाहित्येतिहासः

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश एकेन वाक्येन समाधत्त।

1x10=10

- 1) पुराणानि कति द्वयोः नाम लिखत।
- 2) रामायणम् इत्यस्य विग्रहं दर्शयत।
- 3) गउडवहो इत्येतत् किं ?
- 4) विक्रमाङ्कदेवचरितं केन संदृब्धम् ?
- 5) भट्टिकाव्यस्य अपरं नामधेयम् ?
- 11) जानकीहरणकाव्यस्य कर्ता कः, किंदेशीयः ?
- 12) पञ्चमी साहित्यविद्या इति केन कुत्रोक्तम् ?
- 6) प्रबोधचन्द्रोदयरूपकस्य प्रणेता कः ?
- 7) कुन्दमालारूपकस्य वर्ण्यं वस्तु किम् ?
- 8) नाटकस्य कृत्योद्भवः कः ?
- 9) बाणस्य कृतिद्वयम् उल्लिखत।
- 10) योगसूत्राणां प्रणेता कः ?

B) सप्तसु पञ्चानां लघुनिबन्धो लेख्यः।

3x5=15

- 1) शिक्षाशास्त्रम्।
- 2) विशाखदत्तः।
- 3) राजतरङ्गिणीग्रन्थः।
- 4) खण्डकाव्यानाम् उद्भवः।
- 5) नीलकण्ठदीक्षितः।
- 6) वेतालपञ्चविंशतिका।
- 7) षड्दर्शनानि।

C) पञ्चसु त्रीन् यथारुचि समाधत्त।

5x3=15

- 1) यजुर्वेदं परिचाययत।
- 2) पुराणसाहित्यविषये सङ्क्षेपेण लिखत।
- 3) संस्कृते कवयित्रीणां परम्परा।
- 4) अश्वघोषं परिचाययत।
- 5) काव्यमीमांसाकर्तुः जीवनादिकं विवृणुत।

D) द्वयोरिकम् उत्तरत।

10x1=10

- 1) सदेशकालकृति कालिदासं परिचाययत।
- 2) संस्कृते नाटकसाहित्यम् उपस्थाप्यताम्।

A) द्वादशसु दश एकेन वाक्येन समाधत्त।

1x10=10

- 1) उत्तमकाव्यार्थे ध्वनिशब्दस्य व्युत्पत्तिः कथम्।
- 2) बाध्यतया ख्यातौ का वृत्तिः।
- 3) दुर्गालङ्कितविग्रह इत्यादौ व्यङ्ग्याकारः कीदृशः।
- 4) पदद्योत्येन ध्वनिना कवेः भारती का इव भाति।
- 5) शब्दबुद्धिकर्मणां विरम्य व्यापाराभाव इति केषां सिद्धान्तः।
- 6) संस्कारजन्यत्वात् सरः स्मृतिरस्तु इति चेत् कुत्र अतिव्याप्तिः।
- 7) रसबोधने लक्षणा न प्रवर्तते, कुतः।
- 8) रीतिपदव्युत्पादको धातुः कः।
- 9) ग्रन्थकारमते सर्वरसविषया रीतिः का।
- 10) ललितक्रमा रीतिः का।
- 11) कुवलयानन्दस्य लक्ष्यलक्षणश्लोकाः प्रायः कुत्रत्याः।
- 12) निगरणं नाम किम्।

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) इतराङ्गगुणीभूतव्यङ्ग्यं सोदाहरणं निरूपयत।
- 2) उभयशक्त्युद्भवध्वनिं सोदाहरणं निरूपयत।
- 3) निवातस्य व्यञ्जकत्वं सोदाहरणं निरूपयत।
- 4) जलकेलितरलकरतलेत्यादिपद्ये रूपकालंकारो नानुमेयः, साधयत।
- 5) गुणसामान्यलक्षणं व्याख्यात।
- 6) रीतिसामान्यलक्षणं निरूपयत।
- 7) रूपकालंकारलक्षणं व्याख्याय येन केनचित् प्रकारेण संगमनं दर्शयत।

C) पञ्चसु त्रीन् विवृणुत।

5x3=15

- 1) लक्षणामूलध्वनेः प्रकारद्वयमपि सोदाहरणं निरूपयत।

- 2) असंलक्ष्यक्रमध्वनिः पदपदांशप्रकृतिप्रत्यययोपसर्गनिपातादिषु सोदाहरणं प्रदर्शयताम्।
- 3) दर्पणकारमतेन चित्रकाव्यस्य काव्यत्वं खण्डयत।
- 4) दृष्टिं हे प्रतिवेशिनि इत्यत्र भ्रम धार्मिक इत्यत्र च अनुमानस्वीकारे हेतोः अनैकान्तिकत्वं दर्शयत।
- 5) रूपकलक्षणं व्याख्याय अभेदरूपकस्य प्रकारत्रये लक्षणसमन्वयं दर्शयत।

D) त्रिष्वेकं प्रपञ्चयत।

10x1 = 10

- 1) गुणीभूतव्यङ्ग्यस्य अष्टौ प्रकारान् सोदाहरणं समासेन दर्शयत।
- 2) वैदर्भी-गौडी-पाञ्चालीः सलक्षणं सोदाहरणं प्रकाशयत।
- 3) कुवलयानन्दस्य प्रथमं मङ्गलश्लोकं व्याख्याय दीक्षितस्य देशकालकृतिपरिचयं कारयत।

SH-601,602 Spiritual Heritage

সময় ২ ঘণ্টা

পূর্ণমান =50

A) একটি বাক্যে উত্তর দাও। (যে কোন দশটি)

10x1=10

- ক) শ্রীরামকৃষ্ণদেবে কোন কোন তীর্থ দর্শনে গিয়েছিলেন?
- খ) শ্রীরামকৃষ্ণদেব কার কাছ থেকে বাইবেল শুনেছিলেন?
- গ) শিখদের দশগুরু সম্বন্ধে শ্রীরামকৃষ্ণদেব কি বলতেন?
- ঘ) রামলাল কে ছিলেন?
- ঙ) শ্রীরামকৃষ্ণদেব কলিকাতায় এলে কার বাড়িতে থাকতেন?
- চ) গোপালের মায়ের পুরো নাম কি ছিল?
- ছ) শ্রীরামকৃষ্ণদেবের গলায় কি রোগ হয়েছিল?
- জ) শ্রীরামকৃষ্ণদেবের জন্য কাশিপুরের উদ্যানবাটীর ভাড়া কে দিতেন?
- ঝ) নরেন্দ্রনাথ ছাড়া শ্রীরামকৃষ্ণদেবের চার জন ত্যাগী ভক্তের নাম লেখ।
- ঞ) হীরানন্দ কে ছিলেন?
- ট) শ্রীরামকৃষ্ণদেবের চার জন গৃহী ভক্তের নাম লেখ।
- ঠ) প্রভুদয়াল মিশ্র কে ছিলেন?
- ড) নটী বিনোদিনী কে ছিলেন?
- ঢ) চিড়ার মহোৎসব কোথায় হয়?
- ণ) বলরাম বসু কে ছিলেন?
- ত) ব্রহ্ম উচ্ছিষ্ট নয় কেন?

B) যে কোন পাঁচটি প্রশ্নের উত্তর দাও। (উদ্দিষ্ট ব্যক্তি বা বিষয় সম্বন্ধে

সংক্ষেপে লেখ।

5x3=15

- ক) শ্রীরামকৃষ্ণদেবের কাশী দর্শন।
- খ) ত্রেলঙ্গস্বামীর সঙ্গে শ্রীরামকৃষ্ণদেবের সাক্ষাৎ।
- গ) শ্রীরামকৃষ্ণদেবের স্পর্শে নরেন্দ্রনাথের ব্রহ্মানুভূতি।
- ঘ) শ্রীরামকৃষ্ণদেবের নবদ্বীপ দর্শন।
- ঙ) ভগবানদাস বাবাজীর সঙ্গে শ্রীরামকৃষ্ণদেবের সাক্ষাৎ।
- চ) শ্রীরামকৃষ্ণদেবের নরনারায়ণ সেবা।
- ছ) ডাক্তার মহেন্দ্রলাল সরকার।
- জ) পণ্ডিত ঈশ্বরচন্দ্র বিদ্যাসাগরের সঙ্গে শ্রীরামকৃষ্ণদেবের সাক্ষাৎ।

বা) নরেন্দ্রনাথ শ্রীরামকৃষ্ণদেবকে কি চক্ষে দেখতেন?

এও) শ্রীরামকৃষ্ণদেব নরেন্দ্রনাথকে কি চক্ষে দেখতেন?

C) যে কোন তিনটি প্রশ্নের উত্তর দাও। (উদ্দিষ্ট ব্যক্তি বা বিষয় সম্বন্ধে সংক্ষেপে লেখ।)

3x5=15

ক) হৃদয়নাথ।

খ) মায়ের ডাকাত বাবা।

গ) কেশবচন্দ্র সেন।

ঘ) দক্ষিণেশ্বরে নরেন্দ্রের সঙ্গে শ্রীরামকৃষ্ণদেবের প্রথমবার সাক্ষাৎ।

ঙ) দক্ষিণেশ্বরে নরেন্দ্রের সঙ্গে শ্রীরামকৃষ্ণদেবের দ্বিতীয়বার সাক্ষাৎ।

চ) দক্ষিণেশ্বরে নরেন্দ্রের সঙ্গে শ্রীরামকৃষ্ণদেবের তৃতীয়বার সাক্ষাৎ।

D) যে কোন একটি প্রশ্নের উত্তর দাও। (উদ্দিষ্ট ব্যক্তি বা বিষয় সম্বন্ধে সংক্ষেপে লেখ।)

1x10=10

ক) ষোড়শী পূজা

খ) নরেন্দ্রনাথের মা কালী মানা।

গ) গোপালের মা।

SH-603, 604 & SH-605 – Spiritual Heritage of India

Duration: 2 hours

Marks: 50

A) যেকোনো পাঁচটি প্রশ্নের উত্তর দাও।

৫ x ১০ = ৫০

- ১) 'মানুষের যথার্থ স্বরূপ' বক্তৃতায় স্বামীজী 'মেষ ও সিংহের' যে গল্পটি বলেছেন তা নিজের ভাষায় লেখ। গল্পটির মধ্য দিয়ে স্বামীজী কি বলতে চেয়েছেন তা নিজের ভাষায় ব্যাখ্যা কর। ৫+৫
- ২) দ্বৈতবাদীদের মতানুসারে 'আত্মা ও তার গতি' বর্ণনা কর। অদ্বৈতবাদীরা আত্মা ও তার গতি সম্বন্ধে যা বলেন তা ব্যাখ্যা কর। ৭+৩
- ৩) মৃত্যু / দুঃখ-কষ্ট দূর করার দুটি পথ (চার্বাক নীতি ও আত্মজ্ঞান) আছে বলে স্বামীজী তাঁর 'মায়া ও মুক্তি' বক্তৃতায় উল্লেখ করেছেন। পথ দুটি নিজের ভাষায় আলোচনা কর। ৫+৫
- ৪) স্বামীজী তাঁর 'সর্ববস্তুতে ব্রহ্মদর্শন' বক্তৃতায় বেদান্তের বৈরাগ্য বা সংসার ত্যাগের কথা যেভাবে ব্যাখ্যা করেছেন তা নিজের ভাষায় লেখ। এভাবে সর্ববস্তুতে ব্রহ্মদর্শন করে কিভাবে জীবনে বিপদ ও দুঃখরাশি এড়াতে পারি তা ব্যাখ্যা কর। ৫+৫
- ৫) স্বামীজী তাঁর 'অপরোক্ষানুভূতি' বক্তৃতায় বলেছেন - 'কে এই জগৎ সৃষ্টি করেছেন এই প্রশ্ন দার্শনিকযুক্তিসিদ্ধ নয় এবং ওর মীমাংসাও বিশেষ কিছু কাজের নয়'। উক্তিটি নিজের ভাষায় ব্যাখ্যা কর। ১০
- ৬) স্বামীজী তাঁর 'অপরোক্ষানুভূতি' বক্তৃতায় কঠোপনিষদের যে গল্প বলেছেন তা লেখ। এই গল্পের মাধ্যমে স্বামীজী কি বোঝাতে চেয়েছেন? ৮+২
- ৭) স্বামীজী তাঁর 'ধর্মের প্রয়োজন' বক্তৃতায় ধর্মের উৎস সম্বন্ধে বলেছেন - 'ইন্দ্রিয়ের সীমা অতিক্রমণের চেষ্টা'। এসম্বন্ধে স্বামীজীর যুক্তি নিজের ভাষায় লেখ।

A) Read the passage and answer the following questions 10x1=10

“When Narendra first came here he was dressed in dirty clothes; but his eyes and face betokened some inner stuff. At that time he did not know many songs. He sang one or two: ‘Let us go back once more, O mind, to our own abode,’ and ‘O Lord, must all my days be spent utterly in vain?’

“Whenever he came here, I would talk only with him, though the room was filled with people. He would say to me, ‘ please talk to them’ and then I would talk with others.

“I became mad for the sight of him and wept for him in Jadu Mallick’s garden house. I wept here, too, holding Bholanath’s hand. Bholanath said, ‘Sir, you shouldn’t behave that way for a mere Kayastha boy,’ One day the ‘fat brahmin’ said to me about Narendra, with folded hands, ‘Sir, he has very little education; why should you be so restless for him?’

- 1) Describe Narendra’s first appearance.
- 2) What were the two songs sung by Narendra?
- 3) What would Sri Ramakrishna do when Narendra would meet him?
- 4) Where did Sri Ramakrishna weep for Narendra?
- 5) What did Bholanath and the ‘fat brahmin’ say about Narendra?

B) Write a letter to your friend about the earthquake in Nepal.[10]**C) Choose any five words and write their meanings.****5x1=5**

1) spectacle	3) meticulous	5) courtesy	4. prominent
2) resentment	4) precarious	6) veer	

D) Make sentences using any five words. 5x1=5

1) Ignore	3) Monotonou	4) amuse	6) Accuse
2) Distraught	s	5) Agitate	7) Stern

E) Rewrite the sentences in an appropriate reported form. $1 \times 2 = 2$

- 1) Rahul said, "She has gone home."
- 2) Samar said to Subhasish, "I will give you my book."

F) Fill in the blanks with proper prepositions. $1 \times 3 = 3$

- 1) He is true _____ his king.
- 2) I insisted _____ going.
- 3) The Indian parliament is composed _____ two houses.

G) Answer any three questions. (*The Palace of Illusions*) $5 \times 3 = 15$

- 1) Describe the following characters: Dhai Ma, King Drupad and Shikhandi
- 2) What are the specialities of Draupadi's personality?
- 3) Write a brief note on Dhri's training and education.
- 4) Narrate briefly the Sage and Draupadi's episode.

Time: 2 hours

Marks: 50

A) Read the passage and answer the questions **10x1=10**

Several devotees arrived from Shibpur. Since they had come from a great distance the Master could not disappoint them. He told them some of the essentials of spiritual life.

At five o'clock in the afternoon Dr. Madhusudan arrived. He was ready to bandage the Master's arm. A bed was spread on the floor and the Master, laughing, lay down upon it. After his arm was bandaged, he said: "I haven't very much faith in your Calcutta physicians. When Sambhu became delirious, Dr. Sarvadhikari said: 'Oh, it is nothing. It is just grogginess from the medicine.' And a little while after, Sambhu breathed his last."

It was evening and the worship in the temples was over. A few minutes later Adhar arrived from Calcutta to see the Master. Mahimacharan, Rakhal, and M were in the room.

- 1) Where did the devotees come from?
- 2) What did the Master do?
- 3) Who came at five o'clock and what did he do?
- 4) Why doesn't the Master have faith in Calcutta physicians?
- 5) Name the famous Bengali physician?

B) Write an essay on the Nepal Earthquake and its aftermath. 10

C) Choose any five words and write their meanings. 1x5=5

- 1) retreat 2)furtive 3)impertinence 4)capricious 5)scrupulous
- 6)wound.

D) Make sentences using any five words. 1x5=5

- 1) Countenance 2)anxious 3)tragedy 4)ravenous 5)dignity
- 6)impatient.

E) Rewrite the sentences in an appropriate reported form. 1x2=2

- 1) She said, "It is late and I have a headache."
- 2) He said, " You should take the express train."

F) Fill in the blanks with proper prepositions.

1x3=3

- 1) Silkworms feed _____ leaves.
- 2) He has no special liking _____ Sanskrit.
- 3) We should all aim _____ excellence.

G) Answer any three questions.

5x3=15

- 1) Briefly sketch Louka's character.
- 2) Write the deep inherent (inner) meaning of the poem Mad Girl's Love Song.
- 3) Narrate briefly the Raina - Bluntschli episode.

Write the first twelve lines of the poem Mad Girl's Love Song.

Time: 2 hours

Marks: 50

A) Answer any three questions

6x3=18

1. When did the author first meet Salvator ? How did Salvator look after his younger brothers ?
2. Where did Salvator fall ill of some mysterious ailment ? Why didn't Salvator bother much for the doctor's advice ?
3. Give a description of Salvator's post marriage life.
4. Who was Behrman ? How did he save the life of Johnsy ?

8) Answer any two of the following

3x2=6

1. When did a section of the pilgrims claim its liberty ?
2. Why did the pilgrims feel disappointed on reaching the destination ?
3. Give description of the first two phases of the pilgrims' journey.

B) Answer any one of the following

12x1=12

1. Write a letter to the Inspector-in-charge Bally Police Station informing him of the loss of your Voter Identity Card.
- 2) Write an application to the Institutional Head requesting him to grant you leave for two days to attend the marriage ceremony of your elder sister.

C) Answer the following according to direction:

2x5=10

1. Each of the suspected men _____ arrested. (Use the right form of the verb in the gap)
2. Don't quarrell _____ your friends. (Use a preposition in the blank)
3. People speak English all over the world. (Change the voice)
4. Subjects taken for discussion in a meeting. (Give a single word for the group of words)

5) One who cannot be conquered is _____.(Use the appropriate word in the blank)

D) Answer any one of the following.

4x1=4

1. What was Raju's early profession ? Why was he imprisoned ?
Who sent Raju to Pyol school and why?

CA-622 – Computer Applications(Practical)

Duration: 2 hours

Full Marks: 50

=====

1. Create a mail-merged document. Insert fields : Name, Address, City& PIN. 5
2. Create an Impress presentation with 3 blank slides having different style and layout. Make the second slide appear On Click and third Automatically. Insert an image and apply entry, exit animations to it. .5
3. Apply signature and show the way to change the theme and password of your account. 5
4. Create a new filter/ label and move some of the messages from inbox into it. 5
5. Open 3 tabs to browse in a private/ incognito window. Bookmark a website and insert the bookmark in a folder on bookmark toolbar. 5
6. Create a HTML document and display the following text as it is: “Each soul is potentially **DIVINE**.
The
Goal
is to manifest the divinity *within*
by controlling the nature internal and external.” 5

7. Insert a table having 3 rows and 3 columns. First row – Heading row, with headings as “Sr. No, Name and Marks.”
Give background-color: blue to second row and green to third row. Apply formatting using internal styling. 5
8. Use External styling method to give style to a Heading1 (background-color: yellow; font-size:20; text-align:center) 5
9. Write a Javascript program to print :
“Hello sir”
“How are you?”
in two different paragraphs using different IDs. 5
10. Also calculate Addition and Substraction of 2 number. Use Functions and use document.getElementById method for printing the result. 5

RKMVU/Int MA/San/14-19/J2015/CA-622 (Theory)

CA-622 – Computer Applications-1

Duration: 2 hours

Full Marks: 50

=====

A) Select the correct answer:

1x10=10

1. No of bits used in UNICODE are -
 - a. 8
 - b. 16
 - c. 32
 - d. 64
2. Using 12 bits MAR, the largest RAM we can use is of capacity -
 - a. 10 KB
 - b. 12 KB
 - c. 40 KB
 - d. 120 KB
3. Decimal equivalent of $77_8 =$
 - a. 63
 - b. 77
 - c. 21
 - d. 100
4. If data is not erased after the power is switched off, that memory is called -
 - a. Destructive
 - b. Non-destructive
 - c. Volatile
 - d. Non-volatile
5. In Boolean algebra, $\overline{A.B} = ?$
 - a. $\overline{A+B}$
 - b. $\overline{A} + \overline{B}$
 - c. $\overline{A} + \overline{B}$
 - d. $\overline{A.B}$
6. Memory cell used for storing Address of the Instructions temporarily is called-
 - a. Instruction register
 - b. Program Counter register
 - c. Accumulator
 - d. Memory Address register
7. EEPROM means -
 - a. Electronic Easy Programmable ROM
 - b. Electrically Erasable ROM
 - c. Electro-magnetic ROM
 - d. None of above

8. Which of the following is an optical storage device?
 - a. CD ROM
 - b. Hard Disk
 - c. Floppy Disk
 - d. Cache Memory
9. Equivalence gate in Boolean algebra is represented by
 - a. (\boxtimes)
 - b. (\square)
 - c. (\bullet)
 - d. (\cdot)
10. Decision box is represented by which shape in Flow-chart?
 - a. Ellipsoid
 - b. Rectangle
 - c. Parallelogram
 - d. Diamond box

B) State True or False:

1x5=5

1. Set of concentric tracks in a Hard disk is called Cylinder.
2. CDROM uses Constant Linear Velocity method for reading the data.
3. Data access time is independent of the address of data in SAM.
4. Hardware is a set of instructions given to the computer.
5. $A+(B.C) = A.B + A.C$

C) Answer the following:

1. 50 students appear in an exam having 5 papers. Draw a Flow-chart that will calculate the percentage marks obtained by 'A' grade students only.

Criterion for A grade : Percentage > 70%

5

OR

In a company Bonus is being distributed to the employees on their annual performance. Draw a flow-chart that will calculate the bonus for all the employees. Use Sentinel Control loop.

Criteria for bonus:

A grade : Bonus = Basic x 1.0

B grade : Bonus = Basic x 0.7

C Grade: Bonus = Basic x 0.4

D Grade: Bonus = 0

5

2. Draw a Logical circuit using only NAND gates to represent following Boolean Expression: $A.B.C + A.B.C$ 4
3. Find Sum of Product and Product of Sum Boolean Expression for : 4
 - a. $A.\overline{B}+C$
 - b. $A+ B.\overline{C}$

4. Do as directed:

$$3 \times 2 = 6$$

1. $(110011.11)_2 = (?)_8$

3. $(DEF.8)_{16} = (?)_2$

2. $(576.75)_{10} = (?)_{16}$

D) Answer any 4 of the following:

$$4 \times 4 = 16$$

1. How is a word written or read from a RAM. Draw a schematic diagram of a RAM having 4 words of 4 bits each.
2. A Hard disk rotating at 7200 rpm, has 1000 tracks per surface, 512 bytes/sector and 500 sectors per track. What is the data transfer rate of the disk in bytes/sec?
3. Write an Assembly and Machine Language program for comparing three numbers and displaying the smallest of them.
- Assume Single address Instruction, 4KB RAM and 15 operations.
4. Realize the given Boolean Expression using switches:
1) $L = (A.B) + (A.B + C)$ 2) $L = A.B + \bar{C}$
5. Draw Truth Table for AND, OR, NOR and NAND, Ex-OR and Equivalence gates.

Use following codes:

CLA	1	Clear the accumulator and insert number from memory
ADD	2	Add number from memory location to Accumulator
SUB	3	Subtract number from memory location to accumulator
STO	6	Store number from accumulator to memory location
READ	A	Store
JNE	8	Jump if ACC < 0
	F	Stop

C Programming Lab

Time : 2 hours

Sem- 4

Marks - 50

There are five compulsory questions of 8 marks each. 10 marks are for viva-voce.

Write all the code or steps which you have performed, in your answer script.

1. Your generous friend needs to write the important notes of the class lectures regularly after the university hours onto a text file. Create a program for him that serves his purpose. Use a pre-defined macro in your program so that each time the file is updated, it appends the current date at the end of the file.

2. Develop a recursive function that prints the following lines, on the screen:

Howz that!

Howz that!

3. Create a program to list for every files in a user-given directory and shows the contents on the terminal.

4. Build a C program that uses the statement: `char *str;`. Use `malloc()` function to store the string `"Happiness unto others"`, into the pointer variable `str`. Display the string on the screen using the pointer variable.

5. Define a structure to store the following information for a Blood Donation Organizing Camp:

Blood Doner's name

Address

Phone number

Develop a program to store the above information for every blood doner onto a binary file. Your program should capable of tracking number of records entered. For example, if two records entered into the file, program displays: (2) records successfully added.

A) Choose the most appropriate answer 1x5=5

- 1) Which one of the following is not valid in C?
 - 1) nested if statement
 - 2) nested for loop
 - 3) nested comments
 - 4) nested stucture
- 2) Which file opening mode(s) is/are capable of creating a file?
 - 1) read mode
 - 2) write mode
 - 3) append mode
 - 4) both 2) & 3)
- 2) A structure member can be of _____
 - 1) integer
 - 2) pointer
 - 3) another structure
 - 4) all of the above
- 3) Dynamically allocated memory can be released using the library function _____
 - 1) malloc()
 - 2) release()
 - 3) fseek()
 - 4) free()
- 4) In which of the following cases a source code written in C will not compile?
 - 1) a syntax error in the source code
 - 2) having runtime errors in the source code
 - 3) errors related to logic, such as incorrect order of evaluation statements
 - 4) latent errors in the source code

B) Match the columns:

1x5=5

Column X

Column Y

1) Parameters	1) keyword
2) Random access file	2) local variable
3) void	3) program
4) auto	4) uniform length record
5) compiler	5) functions

C) State whether the following statement is true or false: 1x6=6

- 5) Global variable may be accessed by any functions in a program.
- 6) Text files in C appends an end-of-file character at the end of appended text.
- 7) The fseek() function requires four arguments.
- 8) Files created using fprintf() is ASCII file.

- 9) In sequential access, the file is always accessed from the beginning.
- 10) Use of macro in a program consumes more memory than functions use.

D) Answer any two questions

5x2=10

- 1) List the steps to design & develop a good program. [5 marks]
- 2) 'The Random Access file may be manipulated exactly in the same manner as in the Sequential Access file'. Justify the statement. [5 marks]
- 3) Discuss on different file opening modes in C. [5 marks]
- 4) Write brief note on: Recursive function. [5 marks]

E) Answer any four questions

6x4=24

- 1) Write a C program that creates a text file and appends text each time with a newline.
- 2) Declare a structure to keep track of visitors entered on a seminar hall. The following information is required for data analysis:
 - Name of the visitor (20 characters)
 - Age (integer)
 - Write a program to input visitors' records onto a file. Your program should also store the current time on each record added. You may use predefined macro to store the time from the system clock.
- 3) Develop a program to copy the contents of a text file 'first_file.txt' to another text file 'second_file.txt'.
- 4) Write a program that uses recursion to print countdown numbers for a user-given number. For instance, if user enters 3, it should print: 3 2 1 0
- 5) Define a macro MAXSTRLENGTH(x,y) to determine the length of the largest between two strings. You may use strlen() function in this macro arguments. Build a complete program that determines the length of the largest between two given strings using the macro MAXSTRLENGTH and prints the length on the screen.
- 6) Build a program to update record in a binary file. Define your own structure to build this program.

(Answers should be written in English or Hindi)

A) Answer the followings.(Any five)

1x5=5

- 1) अस्माभिः विवेकानन्दमन्दिरं दृश्यते – State the śābdabodha according to the vaiyākaraṇas.
- 2) सैनिकाः देशं रक्षितवन्तः – State the śābdabodha according to the mīmāsakas.
- 3) पुत्रः पितरं पश्यति – State the śābdabodha according to the mīmāsakas.
- 4) भूकम्पातान् त्रातुं वयं ग्रामाय गच्छेम – State the śābdabodha according to the vaiyākaraṇas.
- 5) भुज्यते ओदनः बालेन – State the śābdabodha according to the naiyāyikas.
- 6) सीता रूप्यकाणि लभमाना अस्ति। – State the śābdabodha according to the vaiyākaraṇas.

B) Tag the sentences at kāraka level using the proposed tagset by KV Ramakrishnamacharyulu and others and based on the tagging present them pictorially.(Any

five)

4x5=20

- 1) वागर्थो इव सम्पृक्तौ जगतः पितरौ पार्वतीपरमेश्वरौ वागर्थप्रतिपत्तये वन्दे।
- 2) महाबाहो, एवं बुद्धेः परं बुद्ध्या आत्मना आत्मानं संस्तभ्य कामरूपं शत्रुं जहि।
- 3) त्वया लिखितं पद्यं मह्यं रोचते।
- 4) यदा यदा धर्मस्य ग्लानिः अधर्मस्य अभ्युत्थानं हि भवति तदा अहम् आत्मानं

सृजामि।

5) भगवन्तं लोकादिम् अनिधनम् अव्ययम् लोकहितार्थं कंसवधार्थं वृष्णिकुले प्रसूतं नारायणं द्रष्टुम् इह आगतः अस्मि।

6) चक्षुषा काणः भिक्षुकः मां धनं याचते।

C) Write brief note on any five:

2x5=10

1) polysemy 2) Tag: षष्ठीसम्बन्धः 3) Machine Translation, 4) Tag:

लुप्तक्रियाकारकम् 5) STT 6) प्रथमान्तार्थमुख्यविशेष्यकशाब्दबोधः

D) Answer any one of the following

5x1=5

1) Write a brief note on the tags – सम्बन्धः, शेषसम्बन्धः, षष्ठीसम्बन्धः.

2) What is ambiguity? Discuss with examples.

E) Write a brief note on Machine Translation.

10x1=10

Or

Write a brief note on Indian Traditional Sabdabodha systems.

10x1=10

ES-632 – Environmental Studies-II

Duration: 2 hours

Full Marks: 50

A) Choose the most appropriate answer (any five) 1x5=5

- 1) Contour trenches and bunds can be used to – i) reduce the runoff of rain water ii) check soil erosion iii) both of i) and ii).
- 2) Which of the following is a hazardous waste – i) radioactive waste ii) agricultural waste iii) municipal waste.
- 3) World Environment Day is celebrated on – i) June 05 ii) March 21 iii) April 22.
- 4) Over the last 100 years the Earth's average surface temperature has increased by – i) $0.6^{\circ} + 0.2^{\circ}\text{C}$ ii) $2^{\circ} + 0.2^{\circ}\text{C}$ iii) $6^{\circ} + 0.2^{\circ}\text{C}$.
- 5) Malaria disease is caused by – i) Plasmodium sp. ii) Mycobacterium sp. iii) Rotavirus.
- 6) Consumption of arsenic polluted water may lead to – i) Malaria ii) Tuberculosis iii) Black-foot disease.
- 7) Acid rain phenomenon is caused by – i) sulfur dioxide ii) nitrogen oxides iii) both of i) and ii).

B) Indicate True or False (any five) 1x5=5

- 1) Ear-plugs cannot protect a person from sound pollution.
- 2) The eastern coastline of India is more prone to cyclones as it is hit by about 80 percent of the total cyclones generated in the region.
- 3) Most of the Indian rivers are free from pollution.
- 4) Environmental Impact Assessments (EIA) are indicate what the likely impacts could be if a project is implemented.
- 5) The scientific method for disposing off hazardous wastes is open dumping.
- 6) The treatments of cancer are surgery, chemotherapy and radiotherapy.

C) Answer any two questions 2x2=4

- 1) Why 'value education' is important for environmental

conservation?

- 2) What is 'watershed management'?
- 3) What is 'vermi-composting'?
- 4) What do you understand by the term 'human rights'?

D) Answer any three questions

4x3=12

- 1) What are the control measures of arsenic poisoning in human being due to consumption of arsenic contaminated drinking water.
- 2) Write down any four methods of unsustainable development practices that we can observe in rural or urban areas.
- 3) With examples explain '3R principles' of waste management.
- 4) Write a note on 'big dams and resettlement problem'.

E) Answer any three questions

8x3=24

- 1) Write an essay on 'cyclone and mitigation measures'. 8
- 2) What are the 'Dos and Don'ts' associated with conservation of plant biodiversity at individual level? 4+4
- 3) Write a short note on the cause, symptoms, spread, prevention and control of Diarrhoea disease
1+2+1+2+2
- 4) What is solid waste? What are the sources, adverse impacts and management options of municipal solid wastes? 1+2+2+3
- 5) Discuss about the 'conservation ethics and traditional value system in India' or write an essay on Water (Prevention and Control of Pollution) Act, 1974. 8

समय: 2 घंटे

पूर्णांक: 50

A) वाक्य द्वारा किसी 5 शब्दों का लिंग निर्णय करें: **5**

1) कोशिश	3) खुशामद	5) इलाज	7) सुस्ती
2) बात	4) दया	6) खुशामद	8) कायल

B) निम्नलिखित मुहावरों में से किसी 5 का वाक्यों में प्रयोग कर अर्थ स्पष्ट करें: **10**

1) श्री गणेश करना	4) आँखों तले अँधेरा छाना	7) कान भरना
2) अन्धे के हाथ बटेर लगना	5) एड़ी चोटी का जोर	8) कचूमर निकालना
3) आँखें चार होना	6) कान भरना	

C) 'सरस्वती वंदना' कविता लिखें | **6**

D) किसी 3 का पूर्ण वाक्य में उत्तर दें **9**

- 1) निर्दोष मिथ्यावादी किसको कहते हैं?
- 2) बड़ा होकर गया क्या काम करता था?
- 3) हामिद के किसे दो दोस्त का नाम लिखें
- 4) लेखक के अनुसार "मचान पर" लेख में दो कपोत कौन थे

E) किसी 1 का भावार्थ लिखें **5**

- 1) 'धीरे धीरे..' 2) 'काट अंध उर ..' 3) 'वस्तु अमौलक दी मेरे'

F) निम्नलिखित में से 3 प्रश्नों के उत्तर अपने शब्दों में लिखें **15**

- 1) कस्बे से शहर आने के समय "गुल्ली डण्डा" के नायक के मन की अवस्था का वर्णन करें।
- 2) "स्मृति" के लेखक के बदले अगर आप होते तो आप क्या करते और कैसे करते ?
- 3) विज्ञापन के साथ लेखक का क्या सम्पर्क हो गया है?
- 4) दूसरों की निन्दा से अपनी रक्षा कैसे की जा सकती है ?

"गुल्ली डण्डा" के नायक के चरित्र की चार विशेषताएँ लिखें ।

समय: 2 घंटे

पूर्णांक: 50

A) किसी 5 मुहावरों का वाक्यों में प्रयोग कर अर्थ स्पष्ट करें: 10

1) दिन दूना रात चौगुना	5) दिल बैठना
2) तीर मारना	6) पसीना छूटना
3) कान खड़े होना	7) बत्तीसी दिखाना
4) कचूमर निकालना	8) बाएँ हाथ का खेल

B) किसी 5 का उत्तर दें 15

- 1) तुलसीदास के अनुसार एक सच्चे मित्र के क्या गुण होने चाहिए?
- 2) पहलवान को राजा की नौकरी क्यों छोड़नी पड़ी ?
- 3) बाजार के जादू से कैसे बचा जा सकता है?
- 4) "बादल राग" कविता में गरीब किसान का क्या रूप है?
- 5) "सदाचार का ताबीज" के अनुसार भ्रष्टाचार का क्या रूप था?
- 6) पूस की रात कहानी के नाम की सार्थकता पर विचार करें
- 7) "सदाचार का ताबीज" के अनुसार भ्रष्टाचार का क्या रूप था?

C) किसी 2 की सप्रसंग व्याख्या करें 10

1) "जीवन में मधु का प्याला था"	3) "देत लेत"
2) "जिन्ह कें असि"	4) "अट्टालिका नहीं है रे"

D) किसी तीन का उत्तर लिखें 15

- 1) रेणु की कहानी में वर्णित पहलवान की कौन सी घटना आप को सबसे अधिक प्रभावित की?
- 2) बड़े भाई साहब के विद्या अर्जन पद्धति का वर्णन करें ।
- 3) चूरन वाले भगत जी के चरित्र में आपको क्या अच्छा लगता है?
- 4) पहली मुलाकात में भक्तिन लेखिका को कैसी दिखी थी?
- 5) भक्तिन का पैसे के प्रति क्या आचरण था?